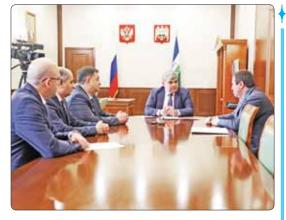
Nº16 (24.454) ● 2023 гъэм мазаем (февралым) и 11, щэбэт • Тхьэмахуэм щэ къыдокІ ● И уасэр зы тумэнщ • adychet

Медицинэ Іуэхущіапіэхэм къахуэщхьэпэнухэр

Кіуэкіуэ Казбек лэжьыгъэ Іуэхукіэ Іущіащ КъБР-м узын-шагьэр хъумэнымкіэ и министр Къалзбатэ Рустам. Зэхуэ-сыр теухуат республикэм и медицинэ Іуэхущіапіэхэм я лэжьэкіэм.

ЗЗІУЩІЗМ хэтащ Сымаджэхэм чэнджэщ щрат, я узыр къыщахутэ центрым (МКДЦ) и дохутыр нэхъыщхьэм и къалэныр пlалъэкіэ зыгъэзащіэ Аслъэн Ахьмэд, Республикэ клиникэ сымаджэщым а къулыкъу дыдэр щызезыхьэ Тет Хьэсэнбий, кардиологие диспансерым и дохутыр нэхъыщхьэм и къалэнхэр пlалъэкіэ зыгъэзащіэ Дохъушокъуэ Герман сымэ. Республикэм узыншагъэр хъума щыхъун папщіэ мы Іуэхущапіэхэм мыхьэнэшхуэ зэраіэр къыхигъэщащ Кіуэкіуэ Казбек. «Унафэщіхэм я пщэ къыдохуэ ціыхухэм я узыншагъэр зыхуей хуэгъэзаныр зэрышытыпкъэм хуэдуэ лъагэу къызэгъэлэщыныр», - жиіащ КъБР-м и ізтащхьэм. Ззіущіэм щытепсэлъыхьащ мы Іуэхущіапіэхэм дялэкіэ зэрызаужьынум. Республикэм и клиникэ сымаджэщым зи узыншагъэмкіз гуныкъузгърэ зиіэхэр зэкіуаліэ унэщіэ пащіыхьыну, жыхэр щызэрагъэлэщыжыну я мурадщ. Дэіэлыктырэгър псынщіэм къудамэ шхъэхуэ хухахыну, дохутырхэм уахуэзэныр нэхъ тынш ящіыну я гугъэш. Тет Хьэсэнбий зэрыжиіэмкіэ, зэманым декіу Ізмэпсымэщіэхэр яізмэ, дохутырхэм я адіэлыкъуныгъэр

унафэ ищіащ сымаджэхэм я егьэолэгьапіэм епха унафэ пыухыкіахэр и кіэм нагьэсу, икіэщіыпіэкіэ ухуэныгьэм щіадзэну.

Сымаджэхэм чэнджэщ щрат, я узыр къыщахутэ центрым фіагь льагэ зиіз хирургие Ізмалхэм зыщрагьзубгьунущ. Пъыр тэмэму зекіуэным хуэщхьэлэ Ізмэпсымэхэр нэхьыбэ хъумэ, гульынтхуэ узыфэхэм ехьэліа операцэхэми хэхьуэнущ. Іэмэпсымэр ильэс кіуам къэрал ахъшэкіэ къащахуакіэш. Профессор Асльэн Ахьмэд зэрыжиізмкіэ, мы къудамэм зрагьэужынущ, къэралым нэхь Ізэзу ис Ізщіагьэліхэр зыдагьэізпыкьуурэ. «Республикэм узыншагьэр хъумэнымкіэ и Ізнатіэм ар сыт и льэныкъуэкім хуэщхьэлэнущ».

Гульытэ щхьэхуэ хуащіащ Кардиологие диспансерым. Мыбы зыщызыгьэхъуж сымаджэхэм гум еізээнымкіэ ізмалыщізхэр ирахьэліэн щіадзакіэш. Къалэбатэ Рустам зэрыжиіэмкіэ, дохутырхэм къалэн нэхьыщхьэм узыхуагьзувыж мыбы щіэльу инфаркт, инсульт хуэдэ узыфэхэр зэуэліахэм щакіэльыпльыныр. Гум еізээнымкіэ сымаджэщ нэхьышхьэм и пішэ дельхьэж республикэм щылажьэ мыпхуэдэ Іуэхущіапіэ псоми я лэжыгьэр зэригьэуіуныр, сымаджэ нэхьыбэм епльыныр, Ізщіагьэліхэмрэ Ізмэпсымэхмэра нэгьэсауэ ягьэляхыныры, Дохьушокъуэ Герман къыззхуэсахэм яжрийащ и унафэм щіэт дисланеерым и лэжьакіуэхэм я улахуэм ику иту процент 30-кіз зэрыхагьэхьуар. Пыхусыхум зыщиубгьу зэманым сымаджэхэм щхьэхуэ-щхьэхуэу кіэльыпльынущ, компьютеркіэ лажьэ томографта илженум зы анагогора. зэрыхагьэхьуар. Пыхусыхум зыщиубгьу зэманым сымаджэхэм щхьэхуэ-шхьэхуэу к!эльыпльынуш, компьютерк!э лажьэ то-мографрэ иджыри зы ангиографрэ ягьэувынуш, эндоскоп зыщ!эт къудамэ къызэ!уахынуш, Къызэхуэсахэр тепсэльыхьащ медицинэ !амэпсымэ нэхъ инхэр къызэращэхуну щ!ык!эм, абы и уасэр къыздрахынум. Министрым къыхигъэшащ республи-кэм щынэхъышхьэ мы !уэхущ!ап!эхэм шхьэж и унат!ыныгъэ КБР-м зэрыщылажьэм к!эльыпльын ээрыхуейр. К!уэк!уэ Казбек унафэ ищ!ащ Щоджэным и ц!эр зезыхьэ уэ-рамыр шызэрагьэпэшыжк!э, абы Кардиологие диспансерым и пщ!ант!эри гъусэ хуащ!ыну. Республикэм ис сымаджэхэм зыхуэныкъуэ хущхъуэхэр и чэзум зэра!эрыхьэным теплъэкъук! зэрымыхъунури къыхигъэщащ.

зэрымыхъунури къыхигъэщащ

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

КъэхъукъащІэхэр

Гурэ псэкІэ дащІыгъущ ди лъэпкъэгъухэм

тыркумира сириемра кышшыг жүма гузават-куашкуам дуней псор кіэлъоплъ, ирогузава, са-бап зарыхъуфын щіыкіэхэр къагупсысура зыхуаныкъуэхэр ирагъаша, къегъэлакіуэхэр щыяраг вашэ, көг вэлактуэлэр шаг ээхуос. Ди жагъуэ зэрыхъущи, хэкІуэдауэ къагъуэтыжым я бжыгъэр сыхьэт къэс нэхъыбэ мэхъу, кърагъэлхэр нэхъ ма-щІэми, зы цІыхущхьэм ущы-мыгуфІыкІыу къанэркъым.

ТЫРКУХЭМРЭ хьэрыпхэмрэ къатехьа лейм дегъэгумэщІ, нэ-хъыбэжу дрогузавэ а къэралхэм щыпсэу ди лъэпкъэгъу адыгэ-хэми я щхьэ кърикІуам. Псоми ящіэ адыгэхэр Тыркум зэрыіэп-хъуэрэ гъунэгъуу зэбгъэдэсмэ нэхъ къащтэу, щіыпіэ зыбжанэм няхь къащтзу, щыпіз зыожанэм няхьыбэў зэрыщыязэхтіысхьар. Апхуэдэ тіысыпізхэм ящыщщ шіыр нэхъ ину щыхьея Кахраманмараш Мараш вилайетым и къалащхэш, Дэ дызэрыщыгъуазэмкіэ, абы адыгэ зарыщыгъуазэмкіэ, абы адыгэ зарышыгъуазэмкіэ.

зэрыщы вуазэмкіз, аоы адыга унагъуз 1500-рэ хуэдиз дэсщ. Ди лъэпкъэгъу куэд щопсэу Гёксуни, Газиантепи, Хьэтаи. Гёксун къедза къуажэ 50-м щіигъум щыщу дза къуажэ 50-м щигъум щыщу 23-р адыгэ жылэш, адыгэціз зезыхьэхэр яхэту - Къаншууей, Инарыкъуей, Индрей, Астэмрей, Мэргъущей, Хьэпціей, Ботэщей, Хьэзиз и къуажэ, Къуэжэкіз, Къарэ-ахьмэд, Анзорей Ипщэ, Анзорей Ищхъэрэ. А бжыгъэм хохьэ абазэхэ къуажиплІрэ зы убых жылэрэ. Къищынэмыщlауэ, да-гъыстэн къуажитlрэ зы шэшэн жылэрэ я гъунэгъущ.

Мы зи гугъу тщіы къуажэхэм щіыр хуабжьу щыхъеящ. Ди лъэпкъэгъухэм зэрыжаіэмкіэ, унэ зэтемыкъута къыдэнэжакъым джылахъстэней жылахэм. Гузэвэгъуэр зылъыlэса щІыпіэр инщи, дэіэпыкъуэгъухэм, къегъэлакіуэхэм псори зэуэ яхузэ-щіэгъэхьэркъым. Тыркум и джы-лахъстэней щіыналъэм хуабжьу тогузэвыхь Анкара, Истамбыл дэс ди лъэпкъэгъухэр. Зэрыжа-Іэмкіэ, а къуажэхэм дэсхэр къа-лэшхуэхэм зэрыщылажьэм къыхэкІыў, гъэмахуэм нэхъ щызэхуэсыж хабзэщ, ауэ иджыпстуи, мыуэдми, цІыхухэр дэст къуажэхэм. джы абыхэм ялъэмы!эсыфу мэгуІэ

Тыркум шыІэ Кавказ Хасэхэм я федерацэм и тхьэмадэ Щоджэн Умит яхуэгузавэ псоми адыгэб закъыхуигъэзащ. жиіэмкіэ, махуитху лъандэрэ КАФФЕД-р жэщ-махуэ имыіэу мэлажьэ, къэралым къуэту. Унэ зэтещэхахэм щіэльхэр къыщіэ-хыжыным, кърагъэлахэм псыкіэ, шхынкіэ, хущхъуэкіэ, щыгъын хуабэкіэ защіэгъэкъуэным иужь хуаоэкіз защіэгьэкьуэным иужь итщ. «Іужур зэрымьтыншыр жыіэн хуейщ, ауз дигу хэзыгьахьуэр дэнэкіз щыіз адыгэри къызэрьгшідэупціэрщ, я із къихь къызэрамыгъанэрш. Тхьэр арзы къыфхухъу жжесізну сыхуейщ мы махуэхэм къытщізупщіз ди къуэшхэм. Хэкуми, Иорданиеми, Марачиным Америками Карам Израилми, Америкэми, Канадэ-

ми, Европэми щыпсэу адыгэхэр къыткъузуващ. Нобэ хуэдэ зы макъуэш къыщалъыхъуэри, гэм дигу ягъэкlуэдыркъым, и лъэныкъуэкlи къызэрыддэІэпыкъуным иужьщ итхэщ», жиІащ Умит

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и Хаса-щхьэм хэт Хьэпэ Бильге жиlащ езыр зыдэс Анкараи хъыринэм хүэдэү зэрышТиулскТэр. Тхьэм езыр зыдэс Анкараи хыыринэм хуэдэу зэрыщ|мулскіэр, Тхьэм уельэіун фізкіа, нэгъуэщі зы ізмал зэрыщымыіэр. Бильге кыыхигъэщащ ахъшэкіэ куэдым зыкызэрыщіагъакыуэр, ар банкым кърахыурэ Хасэм зэрырахыліэр,

кърахыурэ Хасэм зэрырахьэлlэр, цыху куэд къызхузсасуэ жащмахуэ ямыlау хуэныкъуэхэм зэрадэlэпыкъур.

- Ильэс куэд щlауэ ягъэхъыбар, щlэныгъэлlэхми жаlэ Тыркум щlыхъей ин къыщыхъуну шынагъуз зэрыщыlэр, да абы дыхиубыдаш, ди нэгу щlэкlащ мы махуэхэм, - жеlэ Емуз Бэязит. - Кахраманмарашрэ Газиантепрэ нэхъ дыщыщlиупскlами, къалипщl хуэдизым нэхъ гуащlэу щыхъеящ. Япэ махуэм и пцадтыхыжыятылэм хуабжыу хъеящ джыжьыпэм хуабжьу хъеящ щІыр, етіуанэ махуэм нэхъ иныжу къытригъэзэжри, мис абы щыгъуэм ди адыгэ къуажэхэм уни жьэгуи къыдинакъым, ди унэжьри яхэту. Унэхэм я процент 60 хуэдизыр щіым щіліубащ, къэнахэри ущіэс мыхъуну зэтекъутащ. Ауэ, ди насыпти, щіымахуэм нэ-хъыбэр къалэхэм дэст. Итіани, къыдэна щыіэхэщи, махуэ къэс ціыхуиті-ціыхуищу жылэхэм щы-щіалъхьэ. Шыбзыхъуэхэ, Албо-рэхэ, Унащіэхэ, Хъущтхэ, Балъраха, Унашізха, Хьущтха, Баліь-къэрха, Хьэщэха, Хьэцівікірха ящыщхар зэрыхэкірэдам я хьы-бар захэсхаш, гуауэшхуэш. Дя-пэкіи къагъуэтыжынухэр щыіэш, унэм зэрыщізсар ящізу, ауэ иджыри къамыгъруэтыжауэ ціз-унэцізхэр тхауэ яіыгтыў къальы-хърх Альга, тырку міакъым, ста ульділозрі таду лівіп выў квалівія жьуз. Адыгэ, тырку иІэкъым, псо-ри гущІыхьэщ, хуабжьу гузэвэ-гьуэшхуэщ динэгу щІэкІыр. Къайсэр щыпсэу Іэпщэ Сер-дал жиІащ Гёксунрэ Хьэтайрэ

дал жилаш гексунрэ къэтаирэ куэд зэрыщыхэкіуэдар, Мараш унэ куэд зэрышызэтектыутар, къуажэхэр щіым щыщ зэрищіы-жар. «Къайсэри фіыуэ щіиуп-скіащ, ауэ іейуэ зэтрикъутахэм ящыщктым. Иджыри ктытре-

гъазэри, цІыхухэр унэм щІа-гъэхьэжыркъым. Си унагъуэр ди гъунэгъу еджапіэм щіэсу аращ» - жиіащ Сердал.

Ціыхущхьэ зэрыхэкіуадэм егъэгумэщі ди лъэпкъэгъухэр, зэрыхэкІуадэм апхуэдэуи адыгэ щіыгу пэлъытэу, джылахъстэнейкіэ еджэу, яіа щіыпіэр щіы хъейм зэрыхигъэ-

кіуэдэжар жаггэуэ ящохъу. Джылахъстэнейхэр зэрыс щіы-піэм илъэс къэс лъэпкъым ехьэ-ліа щэнхабзэ фестивалхэр щрагъэкіуэкіыу щытащ. Адыгэ дадэ-нанэхэм я нэгум нурыр кърихыу, щіэныгъэ, іэщіагъэ яізу къа-лэхэм дэс щіалэгъуалэр къекіуэлізжарэ гушхузу зэрызэхэтар си нэгу къыщіохьэж, къыщыткіухьа щіыпіэхэм иджыпсту щекіуэкіыр къызэрыщ сурэт шынагъуэхэм сышеплъкіэ.

Мы махуэхэм дэнэ щыпсэу адыгэри я лъэпкъэгъухэм, Тырку, Сирие къэралыгъуэхэм зэрадэІэпыкъуным иужь итщ. Ахъшэ ира-гъэхьмэ, зыхуэныкъуэхэр, цІыхур гьожьма, зыхуаныкъузжэр, ціыхур апрау зыхучей жьапшыпхэр, ерыскы къращэхунщ жыхуа/зу, Ізмалхэр къальыхъуэ. Дунейпсо Адыгэ Хасэр занш/зу пэджэжащ къэхъуа Іуахум, абы и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий яхуэгузэващ ди лъэпкъэгъухэм, махуэ къэси запещ/з, ядэ/элыкъун папщ/з щы/з Ізмалхэр къегъэ сэбэп. ДАХ-м къызэјуиха расчетнэ счетыр дзыхь зыхуэпщ! хъуну Іэмалщи, тыдодзэ абы и реквизитхэр:

Получатель: «Международная Черкесская Ассоциация» ИНН 0721002124

КПП 072501001

р/сч 40703810910000000308 Реквизиты банка: Банк «Нальчик» ООО

БИК: 048327741

Кор/сч 30101810700000000741 Назначение платежа: помощь пострадавшим от землетрясе-

ии. Мы счетым ахъшэ езыгъэхьхэм -79287142799 телефоным є +79287142799 телефоным е dahkbr@mail.ru электрон адресым фи ціэмрэ хэфлъхьамрэ ев-гъэхьыну къыволъэіу, ябжыфын

НЭШЭПЫЛЖЭ Замирэ

CANSIE ITCARSE

Къалэхэмрэ къцажэхэмрэ ефізкіўэн хуэдэў

КъБР-м и Іэтащхьэм иригъэкІуэкІа зи чэзу «муници-альнэ сыхьэт» зэІущІэм хэтащ КъБР-м и Правикъбр-м и ізтащжьям иригъзкіузкіа зи чэзу «муници-пальнэ сыхьэт» зэіущіям хэтащ Къбр-м и Прави-тельствэм и Унафэщі Мусуков Алий, абы и япэ къуэдзэ Къуныжь Муізед, КъбР-м ухуэныгъэмрэ псэупіз-ком-мунальнэ хозяйствэмкіэ и министр Бэрбэч Алим, КъбР-м транспортымрэ гъуэту хозяйствэмкіэ и ми-нистр Дыщэкі Аслъэн, щіыпіэ администрацэхэм я унафэщІхэр.

ЗЭІУЩІЭМ щытепсэлъыхьащ лъэпкъ проектхэр зэфіэхынымрэ къалэхэр псэупіэкіэ тынш щіа зэрыхъуну мардэхэмрэ. Республикэм ит къалэхэмрэ къуажэхэмрэ

зыхуей зэрыхуагьэзэну щык/эми и гугъу ящіащ. Мусуков Алий утыку кърихьа бжыгъэхэм япкъ иткіэ, муниципальнэ псэупіэхэм заужьын папщіэ зэфіах лъэпкъ ниципальнэ псаупіэхэм заужьын папщіэ зэфіах льэлікь проектхэм 2023 гьэм текіуэдэнущ сом мелард 1,6-рэ. Ар щіынальэ проектхэу «Сабий псоми зэхуэдэ Іэмалхэр кьахузэгьэпэщын», «Щэнхабээм и дуней», «Творческэ ціыхухэр», «Къалэхэр зэјузэпэщ шіын» хуэдэхэрш, ущыпсэуну дзыкьщіыгъуэджэ хъуа унэхэм ціыхухэр къыщіэгъэ- Іэпхъукіынри, гъуэгухэр егъэфіэкіуэнри абы хеубыдэ. Мы илъэсым щегъэжьауэ проектыщіэ утыку кърахьэ - «Щіаилъзсым щегъэжьауэ проектыщів утыку кърахьэ - «Щіа-лэгъуалэм защівдогъакъуэ». Лъэпкъ проектхэм хэмыту, сом мелард 1,6-рэ щіэныгъэ Іуахущіапізхэр зэрагъэпэ-щыжыным хуаутіыпщынущ. Муниципальнэ щіыналъз къэс зэгурыіуэныгъэ иращіыліащ ахъшэ зэрыхуаутіып-щынум теухуауэ. Кіуэкіуэ Казбек унафэ ищіащ проект къэс псынщізу хэплъзу, хуэчэмхэр халъхьэжыну. Бэрбэч Алим къвізхуэсахэр щыгъуазэ ищіащ 2022

гъэм къэралым, щіынальэм, къалэхэм ябгъэдэлъ мыль-кур къагъэсэбэпкіэрэ, ціыху зэхуэсыпіэ 31-рэ, пщіантіи 102-рэ зэрызэрагъэпэщьжам. Республикэм щекіуэкіа зэхьэзэхуэм кърикіуахэм япкъ иткіэ, иджыри ціыху зэ-хуэсыпіэ 12 къагъэщіэрэщіэнущ дызэрыт илъэсым, «Къалэхэр зэlузэпэщ щын» проектымкіэ ціыху зэхуэсы-піэу 48-рэ пщіантіи 100-рэ ирагъэфіэкіуэнущ. Аруан щіыналъэм IV Урысейпсо зэкьэээхүэм ээрыщытекІуам ипкь иткІэ, Нарткъалэ дэт «Нарт» паркыр зэрагъэпэщыжынущ. Мы махуэхэм абы хуаутІыпщащ сом мелуан 85-рэ, езы муниципалитетым щ/игъунущ сом мелуани 9,6-рэ. Зэlущ!эм къыща!этащ щ!ыналъэ къэс щызэф!эхыпхъэ

псэупіэ-коммунальнэ, гъуэгу ухуэныгъэм теухуа Іуэхухэри. Республикэм и Іэтащхьэм къапэщылъ къалэнхэм епхауэ унафэ зыбжанэ ищіащ, 2024 гъэм зэлэжьыну ухуэныгъэхэм егупсысынуи къызэхуэсахэм къалэн ящищащ. **КъБР-м** и Ізтащхьэмрэ

Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

КъБР-м и Правительствэм и УнафэщІ Мусуков Алий иригъэкіуэкіащ іуэхугъуэ щхьэхуэ-хэр щызэпкъраха зэіущіэ.

КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкіэ и министр Къалэбатэ Рустам тепсэлъыхьащ КъБР-м медицинэмкіэ и лэжьакіуэ щхьэ хуэхэм я улахуэм зэрыхущагъунум и проектым. Зыдэ!эпыкъунухэм хеубыдэ 2023 гъэм и щІышылэм щегъэжьауэ ОМС-м и базэм хэт медицинэ лэжьакіуэхэр: щіынальэ, участковэ сымаджэщхэм, медицинэ дэіэпыкъуныгъэ псынщіэ щрат къуда-мэхэм щыіэхэр. Абыхэм яіэры-хьэнущ мазэм къриубыдэу сом мини 4,5-м щегьэжьауэ сом мин 18,5-м нэблагъэ. Дэіэпыкъуны-гъэхэр зэхуэзыгъэкіуэнур (операторыр) социальнэ фондырш. Проектым щхьэхуэу къыхагъэ-щащ ОМС-м и базэм къыщымыгъэлъэгъуа медицинэ лэжьакіуэхэм щІыналъэм и мылъкум къы хэм щІыналъэм и мылъкум къзм хэм! ахьшэкіз ээрадэ!элыкъуну щіыкіэр. Щіыналъэр ядэ!элы-къун хуейщ дифтиатрием, психи-атрием, наркологием я лэжьа-кіуэхэм, ВИЧ узыфэ зэрыціалэ зыпкърытхэм якіэльыплъхэм. Медицинэм и лэжьакіуэхэм иратыну ахъшэр ягъэбелджылы-

нущ унафэ ягъэувам тету: амбулаторэхэм я дохутырхэм - мазэм хуэзэу сом 14 500-рэ; медицинэ дэlэпыкъуныгъэ псынщlэр зэ-фlэзыгъэкlхэм - сом 11 500-рэ; медицинэм и курыт лэжьак уэхэм - сом 6 500-рэ, фельдшерхэмрэ медсестрахэмрэ - сом 7 000, лъэ-сакІуэхэмрэ сымаджэхэм я тепіэншіэлъынхэм кіэлъыплъхэмэ - сом 4 500-рэ. Проектым хэтщ ищхьэкІэ къэт

хьа гупым химыубыдэ медицинэ лэжьакіуэхэм папщіэ щхьэхуэу ягъэбелджыла дэіэпыкъуныягъэоелджыла дэјалыкъуны-гъэр: биологиемкіз щіэныгъэ нэ-хъыщхьэ зиіз дохутырхэм мазэм къриубыдэу - сом 11 500-рэ, лъэ-сакіуэхэм - сом 3 000.

Медицинэ лэжьакіуэхэм илъэсым и кіуэціым зэрадэіэпыкъунум текіуэдэнущ республикэм и ● КъБР-м и Правительствэм

Къызэрагъэпэщынущ къэралым и гербкі, гимнкІэ, ныпкІэ

мылъкум щыщу сом мелуан 90. Налшык къалэ муниципальнэ мылькум хиубыдэу Кулиевым и цІэр зезыхьэ уэрамым тет унэ №12-р Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылъкум зэрыхагъэхьэжым теухуауэ къэпзэрыхагьэхьэжым теухуауэ къэп-сэлъащ КъБР-м щІы, мылъку зэхущытыкІзхэмкІэ и министр Тэхъу Аслъэн. Метр зэбгъузэнатІз 6357-рэ хъу ІузхущІапІэр къи-гъэсэбэлынущ КъБР-м ЩІалэ-гъуалэм я ІузхухэмкІз и минис-терствэм къегъэщІылІауз щыІз къалэн куэд зыгъэзашІэ шІалэгъуалэ центрым. КъБР-м и Правительствэм

ахъшэ гъэтІылъам щыщ КъБР-м Ухуэныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и министерствэм етыным щытепсэлъыхьащ зэlущlэм. Мылъкур хуаунэтlынущ республикэм и цІыхухэм захъумэжын хуей хъужыкъуэмэ, телевиденэмрэ радиомрэ занщізу эфирым хъыбар щатыфыным тещІыхьауэ системэ зэтраублэным. Абы къытеувы ащ КъБР-м ухуэныгъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министр Бэрбэч Алим. Іуэхум текІуэдэнуц сом мелуани 5-рэ мин 894,150

. Республикэм щыщу ветеран е ціыху ныкъуэдыкъуэ зэрыс унагъуэхэу псэупіэ хуэныкъуэу муниципалитетхэм я учётым щытхэм я бжыгъэр зэрагъэуlужынущ. Абы тещІыхьа проектым текІуэдэнур федеральнэ мылъкум къыхэкІынущ, республикэм и бюджетри дагъэІэпыкъунущ. 2023 гъэм абы хухахынущ сом мелуан 26,3-рэ. Ветеранхэм хуаунэтТынущ сом мелуан 1,8-рэ, зауэм и ветеранхэм сом мелуани 4,3-рэ, ныкъуэдыкъуэхэмрэ абыхэм я унагъуэ-хэмрэ, сабий ныкъуэдыкъуэ зи!э-хэм хухахынущ сом мелуан 22-рэ. КъБР-м и Правительствэмрэ «Северокавказская пригородная

пассажирская компания» акциопассажирскан компанин» акцио-нер зэгухьэныгъэмрэ 2023 гъэм къриубыдзу республикэм гъущі гъуэгу транспортыр зэрыщы-зекіуэнум теухуауэ зэраухыліа зэгуры/уэныгъэр игъэбелджылаш гурыіузны вэр иг вэселіджылаці КъБР-м транспортымрэ гьуэгу хозяйствэмкіэ и министр Ды-щэкі Аслъэн. Зэхъуэкіыныгъэхэр халъхьаці Бесльэн - Минера-льные Воды, Минеральные Воды - Прохладный, Прохладный - Вла-дикавказ гъуэгухэм мафlэгур зэрырикІуэну зэманхэм (гра-

«Егъэджэныгъэ» лъэпкъ программэм щівблэр хэкупсэу гьэ-сэнымкіэ и Іыхьэм хиубыдэу республикэм егъэджэныгъэмреспубликэм егъэджэныггъэмніз и ІуэхущІапіэхэм лэжыыгъэ щхьэхуэхэр щрагъэкіуэкіынущ. Апхуэдэуи, еджапіэхэр къызэрагъэлэщынущ къэралым и герб-кіз, гимнкіз, ныпкіз. Ар жиіащ КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щіз-ныгъэмкіз и министр Езауэ Анны вымкі э и министр Езауз Анг эор. 2023 гъэм Іуэхум текІуэдэну сом мелуан 25,31-м щыщу сом мелуан 24,781-р федеральна мылъкущ, сом мин 250-р рес-публикэм и бюджетым къыхахы-

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Хэкур фІыуэ • дызэкъуэту лъагъуным хуаущий

палшык каллам и полицеизхам лы-къалэ школхэм щеджэхэм лы-гъэм и дерсхэр драгъэкіуэкі. Му-рад нэхъыщхьэр хэкупсэу щы-тыныр, адрейхэм щапхъэ яхуэ-хъуныр яхэпщэнырщ.

УРЫСЕЙ МВД-м и управленэу Налшык щы!эм полицэм и къудамэ №2-м балигъ мыхъуахэм я и майорхэу Мэкъушэ Расмиерэ Къэмбэчокъуэ Лянэрэ лІыгъэм и дерс къышызэрагьэпэшаш республикэм и къалащхьэм дэт курыт еджапіэ №21-м. Абы кърихьэліащ иджыпсту екіуэкі зауэ іуэхухэм хэтахэу Кіыщ Тимур, Ширяев Андрей, Гергиев Аслъэн сымэ, «Дзэ эхнуэшыныгъэ» урысейтсо ветеран зэгухьэныгъэм и щіыналъэ къудамэм и унафэщІ Гелястанов

Барэсбий. Совет Союзымрэ Урысеймрэ я

щізу хэкіуэдахэм я фэеплъым пщіз хуащіу дакъикъэкіз щымащ

къызэхуэсахэр. ХьэщІэхэр школакІуэхэм ядэгуэшащ я гукъэкіыжхэмкіэ, яхутепсэлъыхьащ сэлэтым и шытыкіэзыlыгыкізхэу дзэ къулыкъум ехьэліа гугъуехьхэм пэзыгъэлъэ-щхэм, къулыкъур къадезыхьэкіакъагъэлъэгъуа лыхъужьы-

хэм къагъэлъэгъуа лыхъужьыгъэм и щапхъэ куэд къахъащ.
- Школакіуэ ныбжьыщіяхэм ялъэгъуащ, зыхащіащ лыхъужьхэр я гъунэгъуу зэрыпсэур, хахуатэр, хахур фыруэ лъагъруныр ахэр ціыху нэсым и фіагъыу зэрыщьтыр, - къыхагъэщащ іуэхум кърыхагъаланнай куахуах и къызэгъэпэшакІуэхэм.

и кызы ытышамуулам.
Зајушјам и кізухыу хьэщізхэм ныбжышізхэм жраіащ ехьуліз-ныгъэхэр яізну, спортым хэтыну икІи узыншэу псэуну зэрагуапэр, нэ-хъыжьхэм пщІэ хуащІыну, я Хэкур фІыуэ ялъагъуну къыхураджащ. БАХЪСЭН Азэмэт.

Къэрэшей-Шэрджэс, Къэбэрдей-Балъкъэр республикэхэм щыпсэу интеллигенцэм, адыгэм щыщу абы и гуащіэм щыгъуазэ дэтхэнэми и гум щыхьащ уэрэджыlакіуэ ціэрыіуэ Гъуэт Хъусин ду-нейм зэрехыжар. Ди щэнхабзэмрэ гъуазджэмрэ я хэщІыныгъэшхуэш зи ныбжьыр илъэс 81-м иту иджыблагъэ тхэкіыжа нэхъыжьыфіыр

Ар 1941 гъэм мазаем и 27-м Къэрэшей-Шэрджэсым и Жьакуэ къуажэм щыпсэу Жьакуэ къуажэм щыпсэу Азэмэт-Джэрийрэ Хъаджэтрэ я унагъуэм къыщалъхуат. И сабиигъуэр зэман хьэлъэм техуами, и адэр Хэку за-уэшхуэм хэкіуадэу зеиншэу къэхъуами, а піалъэр Хъусин и гум Іэфіу къинэжат. Псом хуэмыдэу щіымахуэ пщыхьэщхьэ кlыхьхэм и анэм жиlэу щыта уэрэдыжьхэр. Абыхэм щіэдэіуурэ щіалэ ціыкіур гъу-

Зи гъащІэр цІыхубэм щхьэузыхь хуэзыщІа

азджэм и дуней телъыджэм тамбылакіуэ», «Гуащэгъагъ и хыхьа хъуат, ар фіыуэ илъэгъ- гъыбзэ уэрэд», «Голуби», «Си

1959 гъэм курыт еджапІэр кэм тэм курыт еджаптэр кълуха иужь, Хъусин и дэфтэр-хэр ухуакіуэ Іэщіагъэм щыху-рагъаджэу Черкесск къалэм дэт училищэм щилъхьами, абы и насып зыхэлъыр нэгъуэщІт. А еджапІэм и уна-фэщІ Сымхьэ СулътІан и жэрдэмкіэ, Хъусин Саратов еджакіуэ кіуауэ щытащ икіи абы уэрэд жыlэнымкlэ lэщlа-гъэ щызэригъэгъуэтащ. 1962 -1966 гъэхэм Гъуэтым Хы хуэм флотым хэту дзэм къулыкъу . шишІаш.

Консерваторэр къиуха иужь, Хъусин и Хэку къигъэзэжри, Хьэбэз къуажэм дэт макъамэ школым шылэжьаш. Иужькіэ Волгоград ирагъэблагъэри, абы илъэсиблкІэ егъэджакіуэу щыіащ, щіыналъэм симфоние оркестрым щІы-гъуу утыку къихьащ куэдрэ.

1981 гъэм Хъусин и унагъуэм Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм къигъэзэжри, макъамэ училищэм щылэжьэн щІи-дзащ. И педагогикэ лэжьыгъэм къыдэкІуэу, ар утыку зэхуэмыдэхэм ирагъэблагъэрт, цІыхухэм гукъинэж ящыхъуа цІыхубэ уэрэдхэр лъэпкъ, игъэзащІэрт. Апхуэдэхэщ, псалъэм и хьэтыркІэ, «Си нанэ», «Іэлъын цІыкІу», «Ис-

эн», «Гимн дикой диви-нэгъуэщІхэри. Хъусин къэшэн» концертхэр щитащ Испанием, Италием, Тыркум, Польшэм,

нэгъуэщі щіыпіэхэми. 1991 гъэм Гъуэтым дзыхь къыхуащІащ республикэм щэнхабзэмкІэ и министрым и къуэдзэм и ІзнатІэр. Абы пэрытыху ар хущІэкъуащ хэгъэгум и гъуазджэр сыт и лъэныкъуэкІи иригъэфІэкІуэ-ну, къиІэтыну. ИлъэситІ дэкІри, ар ягъэуващ Къэрэшей-Шэрджэсым щэнхабзэмрэ гъуазджэхэмкІэ и къэрал гъуазджэхэмкІэ и къэрал колледжу Даур Аслъэн и цІэр

зезыхьэм и унафэщІу. Гъуэт Хъусин и гъащІэмрэ и гуащІэмрэ гулъытэншэ хъуакъым. Ар Урысей Федерацэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ щіыхь зиіэ я артистт, Урысей Федерацэмрэ Къэрэшей-Шэрджэсымрэ я цІыхубэ ар-Къэрэшей-Шэрджэс къэрал педагогикэ университетым шІыхь зиІэ и докторт.

КъызыхэкІа лъэпкъым гъащІэр щхьэузыхь хуэзыщІа уарэджыlакіуэ ціэрыіуэм на-сыпыфіэу зыкъилъытэжырт, и псэр дэзыхьэх іуэхум пэры-тати. Абы къытхуищіамрэ къытхуигъэнамрэ зыщыдмыгъэгъупщэмэ, ар тхъумэфмэ,

Уэрэд жыіэным псэ къабзэкіэ бгъэдэта

Мэремыкъца Хъусен къызаралъхура илъас 75-ра ирокъу

Мэремыкъуэ Хъусен Бахъсэн районым низоным уэрэдымрэ къафэмкіэ и анхыхьэ Ислъэмей къуажэм 1948 гъэм мазаем и 12-м къыщалъхуащ. Къуажэ еджапіэм къыщызэрагъэлэща хорым уэрэд щыжиіэу щыщіидзам, занщізу нэры-лъагъу хъуат абы къыдалъхуауэ макъ зэриіэр. 1966 гъэм ар щізтіысхьащ Нал-шык дэт Музыкэ училищэм. Абы ар щра-гъэджащ Къуэдзокъуэ Владимир, Хьэгьзджащ къздзокър Бладимир, къзсанз Мусэ, Темыркъан Юлэ, Проскуринэ Варьянэ сымэ, къыдеджахэм ящыщщ уэрэджывакүэ ціэрыіуэхэу Тут Заур, Пщыгырэш Юрэ, Пщыншэ Хьэлым, Къуныжь Алим сымэ.

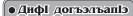
1968 гъэм Мэремыкъуэр дзэм къу-лыкъу щищ!эну ираджащ. Абы щыщы!а илъэсхэрщ и макъым нэхъри зыщилъэщІар. Куйбышев (иджы Самарэ) гар-

самблым солисту хэтащ, иужькіэ ансам-блым и унафэщіым и къуэдзэуи щытащ. 1970 гъэм музучилищэр къиухри, ар Музыкэ театрым и хорым хыхьащ. Зэ-манкіэ абы щылэжьащ, иужькіэ Къэрал маны асы шылымаш, лужыл кээлыл телевиденэмрэ радиомрэ я хорым хэташ. Езым къиуха Музыкэ училищэми егъэджакіуэу шылэжьащ Хъусен, еджапіэм иіа «Шыкіэпшынэ» ансамблми и солисту щытащ. И зэфіэкіыр зэрылъагэм, гъуазджэм псэ къабзэкІэ зэрыбгъэдэтам и щыхьэтщ Налшык дэт «Эльбрус» комбинатым «Іуащхьэмахуэ» фіэщыгъэр иізу уэрэдымрэ къафэмкіз гуп къыщызэригъэпэщауэ зэрыщытар. 1984 гъэм щыщіэдзауэ Мэремыкъуэр илъэс куэдкіэ щылэжьащ Къэбэрдей-

И щІэныгъэм консерваторэм щыпищэну и унагъуэ ІуэхукІэ хуэмыхъуами, щІэныгъэ нэхъышхьэ зригъэгъуэташ - абы къиухащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым тхыдэмкІэ и къудамэр.

университетым тылдэмктэ и къудамэд. 1990 гъэм Мэремыкъуз Хъусен къыфіа-щащ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республи-кэм и ціыхубэ артист» ціэ льапіэр. Апхуэдэуи ар Къэрэшей-Шэрджэс Рес-публикэм и ціыхубэ артистщ. Ар къэралым щекіуэкіа зэхьэзэхуэ, зэхыхьэ куэдым хэтащ, ди лъэпкъ искусствэр иіэту, адыгэм и ціэр фіыкіэ игъэіуу.

Ціыхубэм фіыуэ яльагъу артистыр, зи пшыналъэр мыбгъунлъэ уэрэджыіакіуэ ціэрыіуэр 2021 гъэм и накъыгъэм ду-

И адэ Билал и дзапэ уэрэдым щіздзіуурэ мэкъушэ кіуэ-къэ-кіуэж щіалэ ціыкіум зыщіишэн иlэт. Дахащэу къехъулlэрт адэм адыгэ уэрэдыжьхэр, екlуу игъэзащіэрт зауэм шыгъуэ ятха уэрэдхэр. Иужьрейхэм ящыщ гуэрхэр гъащІэ гъуэмылэ хуэхъуауэ гукіэ игъафіэрт Хъусен. Унэми куэд дыдэрэ абы щызэхихырт и анэ Къэрэжан и гущэкъу уэрэдхэр. «Си анэм и ма-къыр, зэрыдэ машинэм дежьууэ здэщысым жиІэу щыта уэрэдхэр иджыпстуи си тхьэкІумэм ит хуэдэщ», - къызжиІат Мэремыкъуэм, и махуэм ири-хьэлІзу иужьрейуэ (2018 гъэ) сыщепсэлъам щыгъуэ. А псом сыщенсэльам щыл ыз А псом кыншатэджа щалэр уэрэд-жылакіуэ мыхьуу къэнэнт? Г Ауз уэрэд жылыныр натіз хуэхьуну абы игу къэкіыххэртэкъым, и адэрати, уэрэджылакіуэ хъуну жылуузтульным бууга птаруу хуеиххэтэкъым, бухга еджэмэ, къыхуимыщІа мыlэу жиlэрт. Школыр къыщиухым щыгъуэ

абы и унафэщ Безыр Нухь щ амурадхэм щащ. Фіы дыдэу еджат Хъусен, экзаменхэми пэлъэщыну къигъэгугъэрт. Юрист хъуну зэрыхуейр шыжиІэм, ар игу ирихьакъым унафэщіым икіи чэнджэщ къритащ «и зэчийр щІым щІимытІэжу» гъуазджэм пыщІа ІэщІагъэ зригъэгъуэты-

ну. А махуэхэм ирихьэлlэу рай-оным Щэнхабээмкlэ и унэм къыщыхахырт Музыкэ учили-щэм щ|агъэтlысхьэну ныбжьыштаяр. А элгеуэм луусен зэрыг хэтари зи фіыщіэр Нухьщ, нотэ-хэр имыціыхуми, уэрэд жыіз-нымкіэ экзаменыр фіы дыдэу итри, еджапіэм щіэхуащ.

Училищэр къиухри. Музыкэ театрым и хорым лэжьэн щы-щидзащ, ауэ ар фіэмащіэт Мэпемыкъчэм. Къэбэрдокъуэ Борис и уэрэдхэм щыщ итхыу худсоветым зэрыритами нэ зыгуэрхэр зэрыхузэгъуэщІ

фіэкіми и къарур нэхъри и фіэщ ящіыжырт. Уэрэд ціэрыкъызэрызэхъулІэр зылъагъур ціыхубэращи, си гъащіэр пщіэншэу къыщіэмыкіыну Іуэ зыбжанэ зэрыжиІэм къы-Тхьэм солъэlу», - къызитат жэ дэкіуэу, Кіуж Борис, Дэбагъуэ Хьэсэн, Бэрэгъун Владимир, Пащіэ Ахьмэд, Беппаев Серуапу.
- Сэ си щІалэгъуэм щыгъуэ гей, нэгъуэщІхэми мыІейуэ запищІыжырт. Къэрал телерадио

ягъэзащізу щыта уэрэдхэм купщіэшхуэ яхэлът. Сэри сыт купщашхуэ налыг. сэри сыг щыгъуи сыхущакъуащ уэрэд мыхьэнэншэ утыку къызэриз-мыхэным, - къызжиlат уэрэд-жыlакlуэм. - Уэрэдым и лъаб-жьэр макъамэракъым, зэры-жаlэщи, симфониер псоми жающи, симфониер псоми къагуры уэркъым. Иджыпсту зы макъамэ пычыгъуэ ущюззы макъама пычыгъуэ ущіза-гъэдэ/нщи, пщыгъупщэжы-нущ. Мыхьэнэ зиіэ, гупсысэ зыщіэлъ псалъэхэр си Іуахущ уи гум ихужмэ. Псалъэхэр къомыхузбыліэмэ, уэрэдыр щІыжыпІэни щыІэкъым, абыкІэ ціыхум я гум удыхьэфынукупшІэншэ зыщіэль уэрэдым гъащіэ иіэ-къым. Псалъэм и хьэтыркіэ, зэи сщыгъупщэркъым Лы-къуэжь Нелли мы и псалъэхэр: «Уи бзэр бзууэ піэщіэкіамэ, / Кіэлъылъати къэпхъуэтэж. / Бзэр уи щіэблэм іурыпчамэ, / Къэтіи мащэ итіысхьэж». Адэм къигъащІэр зы мащІэщ, Адэм къигъащіэр зы мычээ.... Анэм къигъащіэр мыкуэд. / Анэм къигъащіэр мыкуэд. / И Ахэм я ІэфІыр зымыщІэм, гъащіэр пщіэншэу мэкіуэд», Джэдгъэф иткащ джэдгээф ворис. КъызэрыгуэкІщ, гурыІуэгъуафіэщ, абы щыгъуэми гукъинэщ, цІыхум зэхищІыкІ къудей

мыхъуу, ипхъуэтэн хьэзырщ. Мэремыкъуэ Хъусен и уэрэд жимыlауэ зы композитори диlэу къыщlэкlынукъым. Зи диізу къвіщізківінукъвім. Зи уроду ігъэзащіахэм ящыщ дэт-хэнэ зыми дэлэжьэну и кіэн къвізэрикіам иригушхуэрт. Апхуэдэхэм, зи псальэхэр цівхум ящымыгъупщэу дзапэ уэрэд хъуахэм ящыщщ хэкур, лъэпкъыр, адыгагъэр, цыху-гъэр, анэдэлъхубзэр зыгъэтьэр, анэдэльхубээр зыгьэ-льапіэхэри, льагьуныгьэм теу-хуахэри, гушыіэ зыхэльхэри. Апхуэдэщ, псальэм и хьэтыр-

кІэ. «Адыгэ нэмыс» (псалъэр кіз, «Адыіз нямыс» (псальзу жьэнфэн Алим, макьамэр Даур Аслъэн), «Си анэбзэ, си адыгэб-зэ» (пс. Джэдгъэф Борис, м. Къардэн Хьэсэн), «Жьым фымыщі и жагъуэ» (пс. Гъубж фымыщі и жаі вуэ» (пс. тыуож Мухьэдин, м. Тхьэбысым Умар), «Нэхьыжьхэм къытхуащіам унафэ» (пс. Къанкъул Фіыціэ, м. Къэбэрдокъуэ Борис), «Къафэжь» (пс. Къэжэр Пётр, м. Бэрэгъун Владимир), «Пшынэ фІыціэ» (псалъэхэри макъамэри Къуэдз Іэбубэчыр), «Уи цІэр Мадинэ хьэмэ Маринэ?» (пс. Гъубжокъуэ Лиуан, м. Къардэн Хьэсэн), «Си гъатхэ» (пс. Тхьэгъэзит Зубер, м. Хьэlупэ Тхьэгьэзит Зубер, м. Хьэгулэ Джэбрэгил), «Ленэ дахэкгей» (пс. Бахъуэ Бетгал, м. Къардэн Хьэсэн), «Хэт усгэщиха?» (пс. Бахъуэ Бетгал, м. Къардэн Хьэсэн), «Мэкъуауэм и уэрэд, (шэрджэс цыхубэ уэрэд), «Хъэрахъэ» (пс. Щоджэн Хьэ-бас, макъамэр цІыхубэм ейщ, КІарэ Фолэ хэлэжьыхыжауэ), нэгъуэщі куэди. Зи ціэ къиснагращ куады. Зи ца квис-урахари адрей уэрэд куэдыкlей-хэри Хъусен и напщ!эм телъ лэжьыгъэт, ахэр зытхахэми ф!ыщ!э лей яхуищ!ырт. Зэман зэхуэмыдэхэм утыку кърихьа лэжьыгъэхэм я нэ-

хъыфІыр щызэхуэхьэсауэ дискибл игъэхьэзырат Мэремыкъуэм. КъыдэгъэкІын фІэкІа хуэмейуэ, хьэзырыпсу илъэс куэдкІэ щылъами, ар дунейм куэдкій щыльами, ар дуполім къытехьауэ илъэгъуакъым уэрэджыlакіуэм. Щхьэусыгъуэ хъуар абы текіуэдэну мылъкур пыкіын къызэрыкъуэмы

Абыхэм темытыр укІуэдыж. Псальэм папщіэ, уэрэду, ма-къамэу, усэу зэхэт, льэпкъым и тхыдэ гуузым теухуа «Адыгэ» композицэр. Абы щоју Хьэјупэ ДжэбрэІил, Мысостышхуз Пщызэбий, ЖьакІэмыхъу КІу-Мысостышхуэ нэгъчэшІхэми я нэ, нэгьуэщизэми н макь. КъыдэкІуэу, уэрэдищэ; Къано-къуэ Баширрэ Хъусенрэ зэпа-дзыжу жаГэу адыгэ псалъэ-

жьишэ. макъамэ шІэту зы хъуэхъу и гъусэу; хорыр ежьууэ, лъэпкъ макъамэ Іэмэпсымэхэр щіэту иригъэтха ціыхубэ уэрэд-хэр; симфоние оркестрыр хэр; симфоние оркестрыр зыщІыгъухэмрэ шыкІэпшынэ макъ зыщІэтхэмрэ; зи макъа-мэм хэлэжьыхыжа, «къигъэщіэрэщіэжа» уэрэдхэр. Жыпіэ-нурамэ, лэжьыгъэ хъарзынэт, лъэпкъым, ціыхубэм я дежкіэ

мыхьэнэшхуэ зиlэт. Дэтхэнэ зы цІыхуми насыпыр зыхилъагъуз, мылъку нэхънщ-хьэу гъащіэм кънщилънтэ иіэщ. Зым дежкіэ ар мылъкущ, адреймкіэ адреймкіэ - узыншагъэщ, ещанэмкіэ - лэжьыгъэщ е нэгъуэшІ зыгуэрш. Мэремыкъуэ Хъусен гурыфіыгъуэ нэхъь щхьэу иіэр и пхъурылъхухэрт щІалитІымрэ хъыджэбзитІымрэ.

Думэн Мурадин къызэригьэпэща Эсградэмкіз театрым ильэс зыбжанэкіэ щыіащ Хьусен, ціыху зыхыбл зыхыхьз «Ридадэ» ансамблым хэту. Гупым игьэзащіэ уэрэдыжыхэм папщіэ радиом ежьур щригьэтхат, иджырей ізмалхэр къигъэсэбэпурэ, щымыізж хорым и къалэныр игъэзащізу. Мэремыкъуэр художыу хуэныкъуэт радиом и хорым. Абы и зэфіэкіыр инти, ди лъэпкьым и дежкіз хэщіыныгъэшхузу Лумэн Мурадин къызэрии дежкіэ хэщіыныгъэшхуэу къилъытэрт ар зэрызэбграгъэкІыжар.

Апхуэдэуи Хъусен яужь итащ нарт пшыналъэхэр къэгъэщІэнарі ішынальжэр кэз ізаціз-рэщізжыным, щізрыщізу егъз-тхыжыным. «Лъэпкъ зыбжана хьззырщ ар зыкізщіаупщізну, аращи, тегъэщіапіз нэхъыбэ диізху, ди дежкіз нэхъыфіщ», жијарт абы

- Си уэрэд щэ бжыгъэу радиом щІэлъхэми хуэдэу, а нобэ зи ужь сит макъамэхэри ежьухэри лъэпкъым си фэеплъу къыхуэзгъэнэнущ», - къызжиlат Мэремыкъуэм, илъэситху ипэкlэ дыщызэпсалъэм щыгъуэ

ИСТЭПАН Залинэ.

мы махуэхэм

Мазаем и 11, *щэбэт*

♦Сымаджэм и дунейпсо махуэщ ♦ЩІэныгъэм хэт бзылъху-

гъэхэм я дунейпсо махуэщ **♦**Урысейм щагъэлъапІэ щІымахуэ спорт лІэужьыгъуэхэм я махуэр ♦1946 гъэм къалъхуащ жы-

лагъуэ лэжьакіуэ, философие щіэныгъэхэмкіэ доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩІДАА-миакадемик, КъБР-м щізныгъэхэмкіз щіыхь зиіз и лэжьакіуэ **Унэж Кашиф**.

♦ 1952 гъэм къалъхуащ жыла-гъуэлэжьакІуэ, КъБР-м цІыху-хэм социальнэу къащхьэ-

щыжынымкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ **Щоджэн Риммэ**.

пищыжырт. Къэрал телерадио комитетым и унафэщ! Дыду Владимир хуэзауэ къыжри!ащ Музтеатрым къы!ук!ыу радиом к!уэну. «Псэуныгъэ и лъэны-къуэк!» т!эк!у гугъут, общежитым сыщ!эсти, сыкъыщ!агъэк!ынут. Ар зы, ет!уанэрауэ, теноп заламы!эми къыхэк!ыу

тенор зэрамы эми къыхэк ы ...

театрым сыщылажьэмэ нэхъ къащтэрт. ПцІы хэслъхьэр-

къым. лэжьапІэ сызэригъэу

вымкіэ си тхылъым Дыдум Іэ

зэмкіэ министру щыта Ефэнды

лъат: «Музыкэ театрым Хъусен лъат: «Музыка театрым леусен къыlукlыжауэ жаlэри, радиом къыумыщтэ», жери. Сигъэ-гъэзэжыну арат зыхуейр. Жыпlэнурамэ, бзаджагъэ

къыумыщто , гъззэжыну арат Жыпіэнурамэ, бзаджагъэ жыпіэнурамэ, бзаджагъэ жыпіэнурамэ чэнііу хъунутэ-

жылынурамэ, озаджагыз сыхуекіуари, сакъыфіыіукіауэ щытащ, нэгъуэщіу хъунутэ-къым. Си къару илъыгъуэт, си макъым и лъэщыгъуэти, ар эгъэіуну сыпіащіэрт. Хорым

сыхэтащ зэбграгъэкІыжыху, си

мыхъуу, уеблэмэ радиом щезгъэтхынуlамэ, си бжэр зэ-

шезі вэткыпуана, си окар зэ-іухаўа, - игу къйгъэкіыжырт Хъусен. - Зы махуи сыхущіе-гъуэжакъым, утыкум уи закъээу уитыным фіы фіэкіа хэльуи схужыізнукъым. Къэскіуа гъа-

шІэ гъчэгуанэми си творчествэ-

ми сызыхущІегъуэжарэ згъэзэ-кіуэжыну сызыхуеярэ хэтауэ къысхуэщІэжыркъым».

Ищхьэкіэ зи гугъу сщіа интер-

вьюм Хъусен сыщеупщат.

уэрэдыр гукъинэ зыщІыр сыт, жысІэри. «ЦІыхум хуэлэжьэн,

ифі зехуэн зэрыхуейр гъащізм нэхъыщхьэу къигъзув Іуэхухэм ящыщщ. Ерэ фіырэ зэхэсщіыкі

зэрыхъурэ, сэ абы сыхущюкъу

уэрэд жыlэнми зэран мыхъуу, уеблэмэ ра

Лжыпахъстэн абы леж нэпсэ-

шэнхаб-

щІидза къудейуэ, сэри къыщІэмыкІыжауэ,

Дунейм и щытыкІэнур pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык пшэр щыщытынущ техьэ-текІыу Махуэм хуабэр градус 0 жэщым щІыІэр градуси 6 - 3 щыхъунущ.

Мазаем и 12, тхьэмахуэ

♦ЩІэныгъэмрэ мымрэ я дунейпсо махуэщ ♦1929 гъэм Налшык щІыпІэ мыхьэнэ зиІэ курорт хъуащ. ♦ 1957 гъэм Кавказ Ищхъэрэм

щыяпэу Налшык телевиденэм лэжьэн щыщ идзащ. ◆1884 гъэм къалъхуащ Тыр-кум щыпсэуа адыгэ тхакІуэ, дунейпсо литературэм и классикыу къалъытэ **Хьэткъуэ** Умар (Омер Сейфеддин).

◆1944 гъэм къалъхуащ усакІуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и къалъхуащ **♦** 1948 гъэм

уэрэджыlакіуэ ціэрыіуэ, КъБР-м, КъШР-м я ціыхубэ артист Мэремыкъуэ Хъусен. ♦ 1958 гъэм къалъхуащ тхыдэ щіэныгъэхэмкіэ доктор, УФ-м профессиональнэ піЛэныгъэмкіэ и Ізнатіэм щіыхь зиіэ и лэжьакlуэ **Текlуий Мадинэ**.

Дунейм и щытыкІэнур «pogoda.yandex.ru сайтым

зэритымкіэ, Налшык пшэр щыщытынущ. техьэ-текІыч Махуэм хуабэр градус 0 жэщым щІыІэр градуси 3 - 2

Мазаем и 13, *блыщхьэ*

♦Радиом и дунейпсо махуэщ гъэм къалъхуаш къэрал лэжьакІуэ, политик, Къэбэрдей АССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщју 1951 - 1957 гъэхэм шыта

1951 - 1957 грод Лъостэн Чэлимэт. **♦1945 гъэм** къалъхуащ сурэтыщІ, КъБР-м щэнхабзэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Гъыдэ Валерэ.

♦ 1954 гъэм къалъхуащ Изращыпсэу

эжьакіуэ, дзэ къулыкъущіэу, Рихьэние къуажэм щыіэ Рихьэние къуажэм щыІэ Адыгэ музейм и унафэщІу щыта Хъун Щэукъуий.

Дунейм и щытыкІэнур

дунсян и шаныктатур родоа.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Махуэм хуабэр градуси 2 - 3, жэщым щІыІэр градуси 4 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэ**щ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Уи гъунэгъу умыуб, уи благъэщІэ ущымытхъу.

Урысейпсо къыхэтхыкІым кърикІуахэр

Къэрал статистикэмкіэ федеральнэ къулыкъущіапіэм 2021 гъэм жэпуэ-гъуэм и 15-м щегъэжьауэ щэкіуэгъуэм и 14 пщіондэ иригъэкіуэкіа Урысей-псо къыхэтхыкіым кърикіуахэр іыхьэпсо къыхэтхыкным къриктуахэр тыхьэ-Іыхьэу гуэшауэ ціыхубэм я пащхьэ кърилъхьэжын иухащ 2022 гъэм и кlэм. Мызыгъуэгум Іуэхур нэхъ тыншу икіи псынщізу зэфіагъэкіащ бжы-гъэхэр зи лъабжьэ технологиехэр къа-гъэсэбэпкіэрэ. Къыхэтхыкіым къыха-ша волонтёрхэр сэбэп хъуащ планшетхэм унагъуэхэм я хъыбархэр иратхэну. Апхуэдэуи «Къэрал Іуэхутхьэбзэхэр» сайтымкіэ зебгъэтх зэрыхъур куэдкіэ къахуэшхьэпаш.

къахуэщхъэпащ.

КъЫХЭТХЫКІЫМ щызэхуахьэсхэр къэрал гьзэзщіакіуэ властым сэбэл хуохъу унафэ пыухыкіахэр къащтэным-кіэ. Псальэм къыдэкіуэу жылізма, псэукізм, экономикэм зегъэужьыным теухуа проектхэм, ухуэныгьэхэм, гъузгу телъхьэным, псэупіз ухуэным, еджапіз, сабий іыгьыпіз къыззіухыным, нагьуэту тельхьэным, псэупіз ухуэным, еджапіз, сабий іыгьыпіз къыззіухыным, таз, псы, ток зэрыкіуэ бжьамийхэмрэ кіапсэхэмрэ дэлъхьэным, жылагьуэ транспортым и зекіуэкізр убэыхуным, нэгьуэщі іухугъузхэми льабжьэ яхуэхъур къытутхыкімім къигьэнаіуэ бжыгъэхэрш. Аращ ар мыхьэнэшуз иіэу къальытэу илъэсипшіым зэ шірагъэкіуэкіыр. Иджырейр 2020 гьэм коронавирус уз зэрыціалэм зэрызиубгьуам щхьэкіз къайхьуліатэкьыми, 2021 гьэм мрагьэкіуэкіаш. Атіз сыт хуэдэ бжыгъэхэмрэ хъыбархэмрэ ктыхэтльэгъукіа кыхэтхыкіым? Тфізгъэщізгъуэн хъуахэм дыктытервыізнщ.

хэм дыкъытеувы]энщ.
Псом япэрауэ, Урысейм 2021 гъэм и кІэм ирихьэлІэу цІьху 147 182 123-рэ щы-псэууэ щатхащ, лъэпкъ 207-рэ исщ. 2010 гъэм екlyэкlа къыхэтхыкlым кърн-кlyахэм ятепщlыхьмэ, ди къэралым и цlыху бжыгъэр процент 1,4-кlэ хэхъуащ. ЦІыхухэм я бжыгъэр щыхэхъуар хэгъэгу

цівіхухэм я ожыгъэр щыхэхъуар хэгъэгу 28-ращ.
Статистикэмкіэ къулыкъущіапіэм къвізэригъэльэгъуамкіэ, цівіхубэм я процент 74,8-р къвлэдэсиц, иджыри къвлэхэм жыджэру Іэлхъуэр куэдш. Мегаполисхэм нэхъри заубгъу, къуажэхэр хокіуэдэж. 2010 гъэм мелуан е нэхъыбэ зыдэс къвлэу Урысейм 12 иlамэ, иджы 16 къуащ. Абы къегъэлъагъуэ цівіхухэр Москварэ Санкт-Петербургрэ къинэмыщіауэ, нэгъуэщі къвлэхэми эрыіэлхъуэр, къвлэшхуэхэм экономикэ и лъэныкъуэкіз нэхъ хуэщіащи.
Урысей Федерацэм ис лъэлкъхэм я Іуэху зыіутым уеплъмэ, 2010 гъэм нэхъйбэу къвлъытэу щыта лъэлкъитхум ящыщт урысхэр (цівху мелуани 111-рэ), тэтэрхэр (мелуани 5,310-рэ), украинхэр (мелуан 1,927-рэ), башкирхэр (мелуан 1,584-рэ), етхуанэрэ еханэу къакіуэрт

чувашхэмрэ (мелуан 1,435-рэ) шэшэн-хэмрэ (мелуан 1,431-рэ). Илъэсипщі дэкіри, нэхъыбэу къа-

Илъэсипщі дэкіри, нэхъыбэу къальытэ льэпкъхэм захьуэжащ, а тхум украинхэр яхэкіащ, иджы ахэр мин 884-рэ хъужу аращ. Нэхъыбэ хъу лъэпкъитхур - урысхэр, тэтэрхэр, шэшэнхэр, башкирхэр, чувашхэр. Ауэ щыхъукіи, урысхэм я бжыгээр мелуани 5-кіз хэщіаш, тэтэрхэр мин 600-кіз нэхъ махэщіащ, тэтэрхэр мин обо-кіз нахь ма-щіэ хэдащ, чувашхэми мин 368-кіз хэщіащ, башкирхэм я бжыгъэр зэрыщытауз къэнэжащ, ауэ шэшэнхэр процент 17-кіз бэгъуащ, ціыху мелуан 1,431-рэ хъууэ щытамэ, иджы мелуан 1,674-рэ хъуащ.

Кавказ Ищхъэрэм щыпсэур

Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щіына-лъэм ціыху мелуани 10-рэ мин 171-рэ щопсау. Илъэсипщіым къриубыдзу, проценти 7,9-кіэ хэхъуащ. Ис ціыху бжы-гъэм елъытауэ КИФЩі-р Урысейм иужь итхэм ящыщщ, ауэ блэкіа илъэсипшіымом ладыща, ауэ олэкіа илъэсипщіым ціыху бжыгъэр зэрыщыхэхъуамкіэ, япэ итхэм хабжэ.

итям хамжа Карма и къалэхэм - цІыху мелуани 5-рэ мин 153-рэ (50,7%), къуажэхэм - мелуани 5-рэ мин 18-рэ (49,3%) щопсэу. Къалэдэсхэр щынэхъыбэщ Шэшэным (процент 23,6-кІз),

хъыбэщ Шэшэным (процент 23,6-кlэ), Къэрэшей-Шэрджэсым (процент 14,-кlэ), Дагъыстэным (проценти 9,6-кlэ). Ціыху нэхъыбэ дыдэ зэрысыр Дагъыстэнращ (мелуани 3-рэ мин 182-рэ). Етіуанэ увыпіэр Ставрополь крайм иіы-гъщ (мелуани 2-рэ мин 908-рэ), ещанэр Шэшэнращ (мелуану 1-рэ мин 511-рэ), абы къыкіэлъокіуэ Къэбэрдей-Балъкъэрыр (мин 904-рэ), Осетие Ищхъэрэ

Аланиер (мин 687-рэ).

Ингушым исыр нэхъ мащіэщ (мин 510-рэ), Къэрэшей-Шэрджэсыр иужь итщ (мин 470-рэ).

Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іуэху зыіутыр

2021 екіуэкіа къыхэтхыкіым ипкъ ит-2021 өкіуакі кыбыхарыным шікь иіткы кіна, а гызм и жэпуэгыуэм и 1-м ири-кызпізу Кызбэрдей-Балькыэр Респуб-ликэм ціыху 904 200-рэ ису щатхаш. 2010 гызм еплыытма, бжыгыэр проценти 5-кіз хэхьуаш. Абыхэм я нэхыыбэр кыз-

лэхэм щопсэу (процент 52-р). ЦІыху 904 200-м ящыщу 880 911-ращ Ціыху 904 200-м ящыщу 880 911-ращ къвзыхэкіа лъвпкывір къззытьэльзгьуар. Абыхэм ящыщу 502 615-р къэбэрдейщ (а бжыгъэм хэмыту 26 544-м шэрджэсу зрагьэтхащ, 579-р адыгейщ, 9-р шапсыгьщ), 174 768 -р урысщ, 120 898-р балькъэрш, 16 860-р тыркущ, осетину 6877-рэ, цыджану 4122-рэ, ермэлыу 3987-рэ, корейуз 2926-рэ, азербайджану 1767-рэ, шэшэну - 1675-рэ, тэтэру - 1544-рэ, украину - 1461-рэ, куржыуз 1279-рэ исщ, адрейхэм я бжыгъэр мин ирикъуркъым. Псори зэхэту къапщтэмэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым лъэпкъи 109-рэ щатхащ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым лъэпкъи 109-рэ щатхащ. Адыгэу республикэм исщ 529 747-рэ. Нэхъапэми хуэдэу, бэылъхугъэхэр нэ-хъыбэщ цыхухъухэм нэхърэ. 2021 гъэм цыхубэхэр мин 46-кlэ нэхъыбэщ, 2010 гъэм мин 56-кlэ нэхъыбэу щытащ. Къэрал статистикэмкlэ федеральнэ къулыкъущ!ап!эм Кавказ Ищхээрэ

квулыкы ущанным кавказ ишкьэрэ федеральнэ щыналъэм щиіэ управле-нэм и унафэщіым и къуэдээ Гъащтз Аурикэ зэрыжиіамкіэ, сабийхэмрэ Аурикэ сабийхэмрэ илъэс 15-м нэс ныбжьыщІзхэмрэ я бжыгьэр мин 16,4-кІз хэхьуащ, ар проценти 9,2-рэ мэхъу. Лэжьыгъэ Ізнатіэ пэрыт цІыхухэм я бжыгьэм зэрызихъуэжа щІагьуэ щыІзкым, мин 540-рэ хъууэ къабжащ. Абыхэм нэхърэ нэхъыжъхэм я бжыгъэр мин 27,9-кІз нэхъыбь хъуащ 2010 гъэм елъытауэ. Абы тепщІыхьмэ, эржьэгъуэ ныбжьым ит цІыху мин къэс ныбжькіз нэхъыжьу 674-рэ яхуозэ. КъыхэтхыкІым къызэригъэлъэгъуам-кІз, нэчыхь зиІз цІыхухъухэм я бжыгъэр мини 195,2-рэ, нэчыхь зиІз цІыхухъухэм я бжыгъэр мини 197,4-рэ мэхъу. Ныбжьышхуэ зиІз нэхъыжьу Къэбэрдей-Балъкъэрым цІыху 1981-рэ исщ, 2010 гъэм илъэс 90-м щхьодаха дадэрэ нану 1661-рэ исащ республикэм. 2010 илъэс 15-м нэс ныбжьыщ эхэмрэ я бжы-

нанэу 1661-рэ исащ республикэм. 2010 гъэм елъытауэ курыт ныбжьыр илъэс 35-м къикІри, илъэс 37-м нэсащ.

Адыгэхэм я бжыгъэр

Къэрал статистикэмкІэ федеральнэ къэрал статистикамкіз федеральніз къулыкъущіапізм ди пащхьо кърильхьз-жа бжыгъзхэм ухэплъэмэ, уолъагъу адыгэхэм - къзбэрдейуз, шэрджэсу, адыгейуз, шапсыгъыу зэрызрагъэтхар. Мы къыхэтхыкіым шэрджэсу зезыгъэт-хар куэдкіз нахъыбэщ, япэм нахърэ. Хэхар куэдкіэ нэхъыбэщ, япэм нэхърэ. Хэгьэгухэм щатха адыгэхэм я бжыгъэр зэрыщытыр мыпхуэдэущ;

Къэбэрдейхэр - 502 615, шэрджэсхэр - 26 544, адыгейхэр - 579, шапсыгъхэр - 9.

Къэрэшей-Шэрджэсым (59 463):

Къэрэшеи-шэрджэсым (59 44 шэрджэсхэр - 58 825, къэбэрдейхэр - 523, адыгейхэр - 115. Адыгэ Республикэм (114 677): адыгейхэр - 98 138, шэрджэсхэр - 16 133, къэбэрдейхэр - 397, шапсыгъхэр - 9.

Краснодар крайм (19 491): адыгейхэр - 10 484, шэрджэсхэр - 6 166,

шэрджэсээр - 6 төө, къэбэрдейхэр - 963, шапсыгъхэр - 1878. Ставрополь крайм (9537): адыгейхэр - 242, шэрджэсхэр - 7077,

шэрдмэсхэр - 7077, къэбэрдейхэр - 2455, шапсыгъхэр - 5. Осетие Ищхъэрэ - Аланием (2245):

Осетие Ищжъэрэ - Аланием (2245): адыгейхэр - 31, къэбэрдейхэр - 2214. Къэралым и хэгъэгу, къалэ зэпэщжэхүзхэм щыпсэу адыгэхэр псори зэхэту къапштэмэ, ціыху 751 486-рэ мэхьу. 2010 гъэм екіуэкіа къыхэтхыкіым ельыгауэ, ди лъэлпкыгъухэр 32 759-кіз нэхъыбэ хъуащ.

Зи анэдэлъхубээр зыщІзу зезыгъэтха адыгэхэм я бжыгъэр 536 427-рэ мэхъу, 2010 гъэм апхуэдэу къэзыгъэлъэгъуар нэхъыбэт - 635 135-рэ.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

• Фэеплъ

Мащіэ къигъэщіами, куэд зыхузэфіэкіа, зи ціэр мы-кіуэдыжын, ціыхубэм я ма-мыр гъащіэмрэ къэрал хабмыр гьащізмрэ къэрал хао-зэмрэ хахуэу ихъумэу щіэп-хъаджащіэхэм я шэм зи гъа-щіэр ихъа адыгэ щіалэ нэсщ мы тхыгьэр зытеухуар. Псзу-жам, абы и ныбжьыр илъэс

АР си ныбжьэгъу пэжу дунейм тета Дыкъынэ Замир Хьэсэнбий и къуэрш. Къыпхуэмы узэн хуэдизу гуауэш, псэуну гъащы зъхуэфаща, унагъуэта щалэм зыщыхъуэпсар къемыхъул на дунеишхуэр зэрибгынар. Псом хуэмы дуугшыхъзш алхуэла хъыбар къемыхъўлізу мы дунейшхуэр зэрибгынар. Псом хуэмыдэу гуцыыхьэщ алхуэдэ хыбар зэхэлкыныр, ар пцыху къудей мыхъуу, къуэш пэлъытэу, уи ныбжыэгы рэжы, и адэ-анэмрэ кыдалъхуахэмрэ фіыуэ пцыхуу, гуапэу щытамэ. Дигу къэдгъэкіыжу дызытепсэлъыхыну щіалэр Бахьсэн куейм хиубыдэ Зеикъуэ къуажэ къыщалъхуаш. Пхъум иужькіз къуз здэзыгыуэта Хьэсэнбийрэ розэрэ я дежкіз икъукі ар

Розэрэ я дежкіэ икъукіэ ар гуфіэгъуэшхуэт. Нэхъ иужькіэ зэщхьэгъусэхэм иджыри зы щіалэрэ хъыджэбзкіэ Тхьэр щалэрэ хъыджэбэкіэ Тхьэр къахуэулсауэ, ящіэнрэ ялэ-жьынрэ ягъуэту унагъуэ на-сыпыфізу, и зэманыр къэсу къахэхьуа къуэрылъху пхъу-рылъхухэм я гукъыдэжыр ха-

Шыщхьэмыгъазэ ныбжьэгъу пэж

гъахъузу къекіуэкіащ, дызытетхыхыну гуауэр Дыкъынохэ я унагъуэм къатепсыхэху. Дыкъынэ Замиррэ сэрэ ди Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым 1984 гъэм дынарамира бэз щіэныгъэхэмрэ я факультетым дыщеджэрт. Абы имызакъуу, дээм къулыкъу укъехуэха, укъыздикlар дэнэ?» - жиlат, гуфlэу. Зы махуэкlэ къысхуиутlыпщыну сызэлъэlуа

къысхунутыпщыну сызэльзууа унафэщіыр алхуэдизу къыхуэарэзыти, жэщ-махуэкіэ дызэбгъэдигьэсат. Нобэми си нэгу схущіэгъэкіыркъым укіытэхыу, и псалъэр кіэщіу, дыкъэшхыкіэ дахэ иізу, хабээ хэлъу, икъукіэ нэмысыфізу, сыт блэжьми, зыкъыптынста столих жабах за сызукі» щІигъэкъуэну хьэзыру зэры-щытар. И анэм фІэкІа къы-

шхьэщымытыжу, гугъу ехьу къэхъуа ди адэм куэдрэ къыз-жиіэрт: «Лэжьыгъэкіэ, псом куэмыдэу макъуаункіа, зы-къыпщіэзыгъэкъуар зыщыб-гъэгъупщэ хъунукъым. Гугъу зыкъыбдезыгъэхьарщ укъэзы-лъытэр, пщіэ къыпхуэзыщіыр». Замир апхуэдэ ціькуті Щхьэ-хузу къыхэгъэщыпхъзу къызозамир апкуада цыхут: щхьзучу кызо-лъытэ, зэрыхузэфІэкІкІэ, «хьэ-уэ» жимыІэу, сыткІи зыкъып-щіззыгьяскуэн ныбжьогьу пэ-жу зэрыщытар. Лей къызыте-

хьэм къыщхьэщымыжу, фlэмыlуэхуу е шынэу къикlуэтынутэкъым ар. Апхуэдэ дуней тетыкlэщ адыгэ щlалэ нэсым

тетыкізщ адыгэ щіалэ нэсым иlар. Аращ пщір лей щіиіари и Іузхущіафэмрэ и ціэмрэ мы-кіуэдыжын щізхъуари. Замир фіы дыдзу къыгурыіуэрт къыхиха лэжыгъэр псэзэпыльхьэпіэ ізнатізу зэрыщытыр. Къэбэрдей-Балъпсэээпылъхьэпіэ ізнатізу зэрыщытыр. Ктьабэрдей-Балъкърым къэрал кіуэці іуэхухэмкіэ и министерствэм щізлъхьажащізухэм япау пэщізувэгупым хэту къулыкъу щищіэрт Замир. Абы зэрыхэта илъэс 16-м къриубыдау куэд хузэфізкіащ Дыкъынэм. Полковник ціэр къилэжьащ, и унафэщіым и къуэдзэ хъуащ. Абы Урысейми Къэбэрдей-Балъкъэрми я МВД-м, Правительствэм къабтьэдэкіыу «За заслуги перед Отечеством», «За отличие в охране общественного порядка», «За отвагу» медалхэр къыхуа-

гъэфэщащ. 2011 гъэм бадзэуэгъуэм и 10-м, доптьям оадзэуэг ьуэмг го-чи, уащхьэмахуэ күейм, Тырныауз и гъунэгъуу, ІэщэкІэ зэщІзузэ-да щІэпхьаджащІзхэм щапэ-щІзувэн хуей хъэшц. Ар зи нэгу щІэкІахэм зэрыжаІзжымкІэ, Замир хахуэу ипэ итахэм ящыщ зыт. Лейзехьэхэр автомати ла-

гъыми щыщіэртэкъым, ціыху бжыгьэкіи мащіэтэкъым. Дауэ гугъусыгъуу щытами, Дыкъынэм и гупым щіэлхъаджащізхэр къызэтрагъзувыіэн яхулъэкіащ. Замир и ныбжьогьухэр ажалым щихъумэри, азым и гъащіэр хилъхьащ мы зэпэщіэтыныгъэм. Апхуэдэу, щіалэ дыдзу дунейм ехыжащ шыщхьэмыгъазэ ныбжьэгъу шыщхьэмыгъазэ ныбжьэгъу

шыщхьэмыгьазэ ныбжьэгъу пэжыр.
Ціыхубэм я мамыр гьащіэр ихъумэу, ліыгьэрэ ціыхугьэрэ ээрихьам папщіэ Дыкъынэ Замир Хьэсэнбий и къузм Ліыхъужьым и орден къратащ, Ціыхубэ фронтым къыхилъхьа жэрдэмыр даыгъри, 2021 гьэм, накъыгьэм и 19-м кадетэм я 1-нэ еджапіз-интернат Хьэтіохъущыкъуей къудэжэ дэтым абы и ціэр фіащащ, Замир кулыкъу къыдээыщіахэми и унафэщіу щытахэми Щіэныгьэмира егъэджэныгъэмий минстрям кадетхэр къыхураджат нистрми кадетхэр къыхураджат Дыкъынэр щапхъэ яхуэхъуу ду-нейм тетыну. Зыщагъэгъупщэркъым лы-

хъужьым и ц!эр ныбжьэгъухэми. Дауэ, уигу ибгъэхуфын апхуэдэ щ!алэ хъыжьэм и цІэр?!

ШАФИЙ Аслъэн.

Ди псэлъэгъухэр

«Унагъуэ дыщэм» и тхьэмадэ

Псынэдахэрэ Бэтэхрэ щыпсэухэм пісынэдахэрэ вэгэхрэ щыпсэухэм Аслъэн Мухьэрбий зымыціыху яхэ-тын хуейкъым. Зы къуажэм къыщы-хъуащ, адрейм илъэс 44-кіэ физи-кэмрэ астрономиемкіэ егъэджакіуэу, абы щыщу илъэс 30-м щіигъукіэ -школ директору щылэжьащ. А тіум я зэхуакум Псынэдахэ и къуажэ тхьэ-мадэ Іэнатіэри піалъэкіэ зэрихьэну хунэсащ. Іэщіагъэм къызэрыпэры хунасащ. Іэщіагъэм къызэрыпары-кыжра Мухьарбий иджы нэгъуэщі «къуршхэм» докі: гъэшымрэ лымрэ елэжь мэкъумэш Іуэхущіапіэ зэри-гъэпэщащ, лэжьыгъэм къыщыдэ-хуэхэм деж, къалэмыр егъабээ.

Аслъэн Мухьэрбий къызыхэкіар егъэ-джакіуэ унагъуэщ. И адэми и анэми Ле-ниным и ціэр зэрихьэу Налшык дэта ниным и ціэр зэрихьзу Налшык дэта еджапіз къалэ ціыкіур къаухащ, щызэрыціыхуари 1934 гъзм Сэрмакъ къыщыззіуаха школыщіэрщ. 1938 гъзм Аслъэн Данил Каменномост школым и унафэщіу ягьзуери, зауэр къзхъеиху а Ізнатіэм пэрытащ, Зэрыжаізу, щыуафіи щыжьапщи, зэщхьогъусэхэм зэи егъэджэныгъэм и кіапэр яутіыпщакъым. Аращи, нобэ дызытепсэлъыхь Мухьэрой унагызам шыялэ елжакіуз унагызам шыялэ елжакіуз унагызам шыялэ елжакіуз унагызам шыялэ елжакіуз унагызм шыялы елжакіуз унагызм елжакіуз унагызм шыялы елжакіуз унагызм елжакіуз унагызм елжакі елжа бий унагъуэм щыяпэ еджакіуэ уна-фэщікъым. И бынитхум ящыщу щыри цэщкъым. и овіниткум ящыщу щыри егъэджэныгъэм хэпщіащ. Маринэ эко-номикэ щіэныгъэхэмкіэ докторщ, про-фессорщ, Мэзкуу дэт авиацэ инсти-тутым щрегъаджэ. Майе и адэм и лъэныкъуэм зритауэ, Зольскэ къуажэ школым физикэмрэ математикэмкіэ имот закачному загиматикэмкі» щыегъэджакіуэщ. Залинэ КъБКъУ-м микроэлектроникэмкіэ и кафедрэм що-Запина КъБКъУ-м микроэлектроникэмия и кафецрэм що-лажьэ. Нэхъыжьхэм къак!эрыхуркъым «Юг-Телеком» Іуэхущ!ап!эм Іэщ!агъэл! нэхъыщхьэу щы!э Фат!ими, Бахъсэн судым щылажьэ Мурати. Аслъэнхэ Мухьэрбийрэ Ларисэрэ я унагъуэр 2021гъэм ек!уэк!а «Унагъуэ дыщэ» уры-сейпсо зэпеуэм КъБР-м щыщу ехъуліэныгъэ къыщызыхьахэм ящыщи. Егъэджэныгъэри гъэсэныгъэри зэхуэ-дэу къызэхъуліэ тхьэмадэм иджырей

школхэр дауэ къыщыхъуу піэрэ?
- Уэ ущылэжьа зэманымрэ иджырэ зэплъытмэ, егъэджэныгъэм и Іуэхур ефіакіуэу хьэмэрэ икіуэту къызэрып-фіэщіыр?

- Совет лъэхъэнэм и егъэджэкІэм дэ дылъэ эсыжыну къыщ эк ынкъым, абы хуэдэ щы эххэтэкъым. Дэ дезыгъэджаапхуэдизкІэ псэемыблэжти. хэр алууздахгэ псэвмвилэхги, сыг хуэдэ лъэныкъуэр къыхэсхами, универ-ситетым сыщ!эхуэну къысф!эщ!ырт. Иджыпсту ахэр дэнэ къипхыжын? Зэиджыпсту ахэр дэнэ къйпхыжын? зэ-ман къыдагъахуэрэ къыддэлажьэхэу. Ди школ унафэщІырт физикэм сыде-зыгъэхьэхар. Литературэр фІыуэ сэзы-гъэлъэгъуа егъэджак/уэри си гум къи-нащ. ЩІэныгъэ къыдатыфащ. Универегъэджакіуэ лъэщхэр щы-

Иджыпстурей школыр къапщтэмэ, дэ иджынстурей школыр квапидэмэ, да дезыгъэджахэм хуэдэ егъэджахіуэ щізтыжкъым абы. Щіыщіэмытми щхьэусыгъуэ иіэш. Пэіудзауэ ебгьэджа сабийр еджа хэуну? Тхылъхэр щхьэж зэрыхуейуэ къыхихыу ящіащ. ЕГЭ-р зы лъэныкъуэкіи фіы къыщізкынш, ауэ ари егъэджэныгъэр зэlызыщlахэл ящыщщ. Студент хъуну къэкlуар зэры зэнээшцахэм бауэр умыльэгъуауэ, ар студент хъунрэ мыхъунрэ умыщІзу, дауэ школым ита балл бжыгъэхэмкІэ къызэрыпцІыху-нур? Школыр къззыухым экзамен итын нур? Школыр кызымуым экзамен итын папщір, адэ-анэр ирагьэблагьэри, хэт телефонкіэ хуащыжурэ хуагьэхь, хэт тхыльымпіэм тету хущіехьэ. Алхуэдэу кьэзыуха еджакіуэр студент хъуну? Университет егьэджакіузхэри мэтхьэусыхэ, еджэну зыри къэкіуакъым жаіэри. Езы сабийхэри мэкіуэжри: «Зачётым мыг-хуэдиз и уасэщ». И фіэщу еджэ щыіэххэ-къым жысіэу къизгъэкіыркъым а псом, дауи, фІыр нэхъыбэщ, ауэ дызэлэжьып-хъэр иджыри куэдщ.

хьэр иджыри куэдщ. Мес, Къэшэжхэ я щ!алэ, Налшык дэт ет!уанэ школым физикэмк!э щригъаджэу, къэрал псом япэ увып!эр къыщихьащ иджыблагъэ. Ар еджащ,

ІэщІагъэр фіыуэ елъагъу. Ауэ апхуэдэхэр мащіэщ. Егъэджакіуэ зэрамыіэм къыхэкіыу, математикэмкіэ, химиемкіэ дерсхэр адыгэбээмрэ урысыбээмрэ хуезыгьаджэхэм щрат къохъу куэдрэ. «Цыкіухэ, тхыльыр къызэгуэфхи фыкъеджэ!» жра!эн ф!эк!а, сыт апхуэдэу бгъэдалъхьэнур? «Семыджауэ мы гъашіэм сыпэлъэщынукъым» жызыіэ губ-зыгъэхэр компаниешхуэхэм макіуэ, зыгъэхэр компаниешхуэхэм макlyэ, егъэджакlуэу лэжьэну хуейкъым. Дахащэу зэрахьэ иджыпсту школхэр, ремонтыфіхэр ящі, игъащіэм дэ дымылъэгъуа ізмэпсымэхэмкіэ къызэрагъэлэщ, ауэ хуабагъэ, шіэныгъэ гъэпэщ, ауэ хуабагъэ, щІэныгъэ щІэлъыжкъым. ЩІэныгъэфІ зыб-гъэдэлъхэм ящыщ куэд щІэкІыжащ. Сабийхэми я нэхъыбэр макіуэ, къокіуэж,

зэманыр ягъакlуэ. *Мухьэрбий «Адыгэ псалъэм» къы*тхүэзыша щхьэусыгъуэри гъэщіэхуэзыша щхьэусыгъуэри гъэщ(эргъуэнщ. Нэхъ пасэу газетым къытехуэр щыта «Мыщэ шу» хъыбарыр иджыри езым имытхыж щ!ык/з эз!элахыу щыгэуихым, ар Аслъэнхэ я унагъуэ хъыбару, Мухьэрбий и адэшхуэм къыщыщ/а ру, Мухьэрбий и адэшхүэм къыщыща гуэру щытти, нэгъэсауэ ямышцэхэр ирыригъэкъужын папщіэ, «Время собирать камни» тхылъыр къыдигъэкіащ. Аслъэнхэ я лъэпкъ жыгхэм, ціыху ціэрыіуз къахэкіахэм, къуажэм дэль тхыдэ хъыбархэм, усэхэм, иджыри нэгъуэщі куэдым зыщеубгъу Мухьэрбий и къалэмыпэм. Урыс школ къызэриухам къыхэкіыу, зэкіэ урысыбээр япэ иту щытим, адыгэбээжі! этхэнми гъунэ ирильащи, газетеджэм и нэр абы и ціэм куэдрэ техуару къыщіэкіынщ. Егъэджакіуэ, чнафэші. тхакіуэ іэщіа-

Бгъэджакіуэ, унафэщі, тхакіуэ іэщіа-гъэхэм япэ имытмэ, къакіэрымыхуу нэгъуэщі зы къалэни и пщэ дилъхьэнэі буэці зік кыліэни и піці диліжыз-жащ Мухьэрбий. Ар Іэнатіэм къызэры-пэрыкіыжрэ зэрихьэ мэкъумэш-фер-мер хозяйстварщ. Республикэм ущы-лажьэмэ, лыжь піумыхуэну къызыщы-хъухэр едгъэхъуэпсэн мурадкіз, Мухьэрбий и лэжьыгъэм сомкіз къыпэкlуэр зыхуэдизыр къэтщlэну идохухь. Езыми къытщымысхьу пэжыр къы-

лженэ.
- Ізщ щагъэхъу уней Іуэхущіапіэ япэ къэсым хузэфіэкіыну жыпіэрэ?
- Хузэфіэкіынукъым. Сэ, куэд-мащіэми, ціыхухэм фіыкіэ сыкъызэраціыхум нэмыщі, зыгуэр къэдлэжьат, сом дэдзыха гуэр дкіэт. Уеблэмэ унэ тщэжри, куасы дзыка туэр дигэт. Респама улс тадэхру, гуэшхэр, Туэхэр ди къарукіэ тщіащ. Жэм къызэраш Іэмэпсымэ, хьэцэпэцэ зэрахьэж, къинэмыщІ гуэрхэр къэтщэ-хуащ. Къызыхэпхын лъабжьэ уимы!эу хъунукъым. Медведевыр премьер-ми-нистру щыщытам щыгъуэт мы Іуэхум иужь дыщихьар, мэкъумэшым зыщІа-

гъэкъуэну жаlэу. Зэхьэзэхуэм сыхытының транту сом мелуан къзсхъри, абыкіз ізщ 30 къзсщэхуащ, яшхынури, аыщіыхьэнури къззыру. Илъэситікіз хэхьуэ сиізххакъым. Ещанэм къысхэхъуари илъэсым тебгуашэмэ, мащіз дыдэт. Ауз укъуэліыкіыркъым, пшхын богъуэт.

богъуэт.
- ТекІуадэмрэ къытепхымрэ зэпэпльытмэ, сыт хуэдизкіз фейдэ іэщ бгьахъуну?
- Лэжьыгъэр хьэлъэ дыдэщ. Іэщым зыгъэпсэхупіз къыуитыркъым.
Псори зэхэту сом мини 120 - 150-рэ къыщівзох си шэм. Абы лэжьакіуитым я улахуэр хэзгъэкіыжмэ, іус къэсламия узальтая псы узагы нагъяши. щэхумэ, уэздыгъэ, псы уасэ, нэгъуэщI узыхуэныкъуэ гуэрхэр дыщІыбгъужмэ, унагъуэм сом мин 30 хуэдизщ къинэ-

упат Бублі. Замыль Мыр.
- Зэрыхьэлэлыр-щэ? Хэмыльыпхъэ хэмыльу шэ къабээ!
- Абы уасэ иlэххэкъым! Ди шэ, дил до-

шхыж.
- Хэкум икіыр куэдщ. Къэбэрдей-

- Азкум иктыр куэдш, къзоэрдеи-Балъкъэрым укъинэмэ, шхын щхьэкіз уиліыхьыну, щіэныгъэ щызумыгъэ-гъуэтыфыну къафіощі куэдым. Уз а псори зэрымыпэжыр дыбогъэлъагъу. - Укъщалъхуа уи Хэкумрэ уи анэмрэ нэхърэ нэхъ ізфі зыри щыіэкъым. Пазара паза таурга загри дази, жага. Зы сом къздлажьынщ жагау, хама къзрал е нэгъуэщ щтыпта ктуэхэм я къэрал е нээ куэщ щыплэ куужэм н уэхур гурыіуэгъуэщ. Псэугъуейщ, ар дэри долъагъу. Дэ щіыи диіэкъым, къуажэ ціыкіу удэсу апхуэдиз іэщ зе-пхьэнри тыншкъым. А дэ дызэхъуапсэ ізмопсымэхэм хуэди тхузэгъэпэща-

- **Пщэну гугъукъэ?** - Налшык щыщ щэхуакіуэ хэха диіэщ. Шэуэ занщізу етту аращ. Къыдопщри, шэр щіалэм и чейм ирекіэжри, іуеш. Іэщ дукіа иужькіэ, лы зыщэхум идот.

Къэралым зыгуэру зыкъыфщІи-

- Щапхъэу къэсщтэнщи, сэ си шэр зы литрыр сом 30-кlэ изот зышэхум. Тыкуэным сыщІохьэри, химие зэфэзэщу щыт шэр тІукlэ, щыкlэ нэхъ лъапіэщ. Ар апхуэдэу щхьэ щытын хуей, къэралым зыкъытщІигъакъуэмэ? КъыщІэзгъэзыкы щигы акыума ? кыштазгы э-кыр цыхубэм ягухуэ ерыскы уэ щы-щыткгэ, абы къыпэкгуэу фермерым зыгуэр къыгэрыхьэжын хуейщ, дотацэ эві уэр кызірыка-жылі хуеліц, долаца е компенсаца хуадау. Ари щыІзкъым. Да къыщіадгъэкі литри 100-м щхьакіа къэралым зыри къыуитынукъым. Литр мин ныкъуз, мин къапш хуадау ткы, жаіз. Сыт са пціы щіазупсынур? Са дин зызохьэ, къэзмылэжьай сыхуейкъым Литри 10 уэстамэ, абы къыпэкІуэг зызохы, кызамылажый сыхуейкый. Литри 10 уастама, абы кыпакіуар хагызкі. Налог зэрептам теухуа документхэр зэрагызуіужыфыркыйи, адрейхэм я гугыу умыщій. Кізлыыплыакіуэхэми уагызыншыркым. А зэльак/уэхэми уагъэтыншыркъым. А зэрыщытыпхъэм хуэдэу къэралым зыкытыпцигьакъуэу щытамэ, јузхур куэдкі е ефіэкіуэнут, ауэ, ди жагъуэ зэрыхъущи, нэмыгъэса защізу йокіуэкі. Аращи, я дэіэлыкъуныгъи сыщымыгугъну, си сомым къигъэпкіыжыр ізфіу сшхыжмэ, нэхъыфіщ.
Уэ шэ литрыр сом 30-кіз ибот, дэ ар къалэм соми 130-кіз къыщыдощзууж.

- Зэхуэс гуэрым щыжысlащ ар, фермерхэр дызэхуашэсауэ. «Кооперацэ фщіы» жаіэри, дагъэпсалъэркъым.
- Сыт абы къикіыр?

- Сыт абы къйкіыр?
- Ціыхухэр зэгухьэу, псоми зы уасэкіэ ящэн хуэдэу. Уээгурыіуэн щхьэкіэ, абы уи фейдэ хэлъу, устав, мыхъур уиізу, зэгухьэныгъэ зэбгъэпэщын хуейщ. Ауэ заі укваны ва заоі вапащын хувенц, ауа абы и Іуаху зарихуэну зыми заман иІз-къым. Щхьэж езым и уасэ игъзувыжмэ, нэхь къещтэ. Езыхэм зыщЫпід деж шэ щыІах ТуэхущІапіз къыщызэІуахамэ, абы дэ етшэлІэнти, зэфІэкІат.

ады дэ еншэлэни, зэдизкат. Алхуэдиз къару зэлхьэліэ лэжьыгъэр жьгъей уасэкіэ жыхуаіэм ещхьу пуду пщэныр гупыкіыгъуафіэкъым, даум. Ауэ щыхъукіэ, къуажэ къэс дыхы, алхуэдэ гукъеуэ здэщымыіэр мащіэщ. Іэщыр къэгъэнауи, хадэ зыщІэ, джэд зыгъэхъу, пхъэщхьэмыщхьэ, хадэхэкІ зы ызжы, ткышкымышкы, жадыхым ар яезыхыр куэд шұхыкір, бэзэрым ар нэзыхызсыфыр мащіэщ. Апщіондэху пщіэнтіэпс нэхтыбэ изыкіутым и іуэхур гызпуда мэхыу. Итіани, ирауд бэнэнкіз зызымыгтынціхэрщ гыащіэр илэкіз зы-гыжіуатэри, Аслыэн Мухырбий и фермер хозяйствэр къызэримыкІуэтынум шэч къытетхьэркъым. Псэукіэми, лэжьэкіэми, езы ціыхуми

я піалъэ зыщіэ ди псэлъэгъум мы псори езым и бээкіи къытхуиіуэтэжыфынущ. Аращи, дыпоплъэ Аслъэн Мухьэрбий и тхыгъэщ Іэхэм.

ЧЭРИМ Марианнэ.

• Дэ къытхуатх

Зэманракъым зи лажьэр

Газетеджэхэм ящыщу нэхъ зыхуэфащэр хэт жыпіэмэ, ар «Адыгэ псалъэр» ди лъэпкъым и чэнджэщ зэlэпыхыпlэу зэрыщытыр чэнджэщ зэлыкылыгыу зэрыщыгыр къыгурыіуэу, упщізкіз, жэрдэмкіз, ущиекіз емышу зыкъытхуэзы-гьаээхэрщ. Алхуэдэхэм язу къыдо-льытэ щіэх-щізхыурэ зи тхыгьэ къытіэрыхьэ, Тэрч къалэм щыщ, лэжьыгъэм и ветеран АХЪСОР Іэнибал. Нобэ нэхъыжьыфІыр къыддогуашэ и щіалэгъуэм епха гукъэкіыжхэмкіэ:

ЗЫМАХУЭ радиом седаlуэрэ пэт, Уэркъуасэ Владимиррэ Беслъэней Борисрэ я гукъэкlыжхэм срихьэлlащ. Сэри си щІалэгъуэр ахэр зытеп-сэлъыхьа 1959 гъэрат зыхиубыдари, сигу къэзгъэк ыжын си маш экъым. къызэрыщІэкІымкІэ. А зэманым студентхэри, школакІуэ нэхъыжьхэри колхозхэм, совхозхэм дагъэlэпыкъуу шыташ. УнафэфІт ар. сыту жыпІэмэ. щіалэхэмрэ хъыджэбз ціыкіухэмрэ апхуэдэ щіыкіэкіэ лэжьыгъэм, ціыху аткурда шыккала эльыны бгъэдэтык юж хуэгъэса хъухэрт. Ди егъэджак узхэм зауэм хэтахэри яхэтт, куэд я нэгу щіэк южуэт бауэ пщіэ яхуэдмыщіынрэт дэ тхуэдэу зи адэхэр зауэм зыlэщlи-хахэм?! Псори нэхъ зэхуэгумащlэу щыщыта а лъэхъэнэ гугъур гъэсэныгъэ и лъэныкъуэкІэ фІыт. Нобэ хуэ-дыщы у къвита идно у къэнаш. Иджы хэт сыт хуейми ищ!эу къэнаш. Пэжщ, нэхъыф!ыр нэхъыбэш, ц!ыхугъэ зы-хэлъхэри мащ!экъым. «Зэманыр ап-хуэдэу хъэдш», - жа!э. Зэманракъым ар зи лажьэр, езы ц!ыхухэраш. Дэ ди зэманым щІалэгъуалэм я гъэсэнь гъэр нэхъыжьхэм я пшэм дэлът. Иджы сыту піэрэ апхуэдэу щіыщымытыжыр?

мытыжыр? Си гукъэкlыжхэм сыздахьа илъэ-сым си армэ кlуэгъуэт. Си ныбжьым ит щlалэхэр Тэрч дэт военкоматым щlэх-щlэхыурэ драджэрт. Апхуэдэу, комиссэм фокlадэ мазэм дызэхуи-шэсауэ, си арэ къуэш нэхъыжым и шэсауэ, си ада квуэш пэдвыжывый и къуз Ахъсор Алим армэм къикlыжауэ военкоматым хъыбар щызэхызох. Сыщыкlуэжынур къысхуэмыгьэсу, сыносыжри, си анэшхуэм жызоlз: мыращ, Алим къэкlуэжащи, слъагъуну сокІуэ. Си лъакъуэрыгъажэм зытездзэри, си къуэшхэм я деж лъагъунлъагъу сыпіащізу сыжащ. Пщіантіэм дэзу дэт шіалэгъуалэм сціыхуу яхэтыр фіыуэ слъагъу си ныбжьэгъу Багъэтыр Аркадий и закъуэт. Хъыбарыфіхэм къадэкіуэу, къызжеіэ Алими абы и къуэш нэхъыщіэ Алии университетым зэрыщіэтіысхьар, ин-женеру зэреджэнур. Си къуэшхэр пхужымыіэным хуэдизу нэжэгужэу, я гуфіэгъуэм кърихьэліа я ныбжьэгъухэр сагъэцІыхурт. Си нэхъыщІагъ-кІэ сэ къыслъысыр Іэнэ зехьэнрати, нэхъыжьхэм сащхьэщытт. Абдеж къыщысцІыхуахэм яхэтащ КІуэкІуэ Валерэ, Дадэ Алик, Джырандокъуэ Владимир, Уэркъуасэ Владимир, Бес-

лъэней Борис, нэгъуэщІхэри. Ауэрэ сэри и чэзум армэм сыдэкІщ, къэзгъэзэжри, сыщеджа техникумым сыщІэтІысхьэжащ. Тэрч дэта заготба-зэм сагъэувауэ щытащ ар къызэрызухыу, абы иужь Тэрч райпом сагъа-кlуэри, илъэс 40-м щlигъукlэ сыщы-

лэжьащ, си пенсэ кіуэгъуэр къэсыху. Аращи, гъащіэр ипэкіэ макіуэ, ди ныбжьри хокіуатэ. Иджыпсту си нэгу къыщізувэжа си къуэшхэм ящыщу псэужыр мащІэ дыдэщ. Хъыбарыр щІесшэжьа Алим илъэс ипэкІэ и дунейр ихъуэжащ, ахърэт нэху Алыхьым

Нобэ республикэр зи ІэмыщІэ илъ КІуэкІуэ Казбек Валерэ и къуэм ехъуліэныгъэрэ узыншагъэрэ иіэу лэжьэну сохъуэхъу! И анэр узыншэу Тхьэм къыщхьэщигъэт! ФІыщІэ яхузощІ а псор сигу къэзыгъэкІыжа Уэркъуасэ Владимиррэ Беслъэней Борисри.

Nº16 (24.454)

Ацкъан Руслан и усэщІэхэр

ГущІэгъу къысхуэпщІмэ - сыбукІащ, къекІуэкІыр щытми къызгурыІуэу. Сыщохъу си гъуэгум бауэкІэщІ, итІани, пхъэр зэпытщ мы си гур.

ГущІэгьу къысхуэпщІмэ - сыбукІащ, си гъузгур пыбупшІащ, укъзсри. Си Іей улъыхъузу мыхъу си фІзщ, къысщохъу псэхугъуз къысхуэпхъузпсу.

СыздэкІуэм, хъунум, сынэгъэс, и хьэльэр гьащіэм ныздэніэту. Пеэхугьуэм сэри сыщіохьуэпе, къыслъысмэ сиукіынри хэту....

Сыженнщ къыхэщтыншэу жэщ кІыхьым, си блэк Іам сыщы1энк1эри мэхъу. Нэхь ІэфІыж си жейр хъунут, си пщІыхьым щызэхэсхтэм адакъз Іуэ макь.

Къэзгъэзэжмэ си нобэм нэхущу, гъущі кіыргъ макъ мы си гущіэм щихъуэнщ. Гукъэкіыжу хъуам нэхърэ нэхъыжьу, гъуджэм сиплъэм, зыгуэр ислъэгъуэнщ.

Дэнэт гьащІэр здэпІащІэр апхуэдэу, сяпэ ищу фІэкІа сымыщІэж. Гупсэхугъуэ ищІакъым къысхуэту, къызитт гугъи - езым щыгъупщэжт.

ФІэщщІыгъуафІэу къалъхуахэм сащыщти, дэнэ кІуэри си гъуэгуу къысщыхъут. ЩІым щыпсэухэм ящыщу сыщытми, щхьэщыкІ пшэхэми си псэр ящІыгъут.

Сыженнщ къыхэщтыншэу ныжэбэ, гугъэм щыщу си!эжыр зырызщ. Хэткъым ахэр сашэну зыщ!ып!э, адэжь лъапсэм сахъумэри исщ...

СыбгъэдотІысхьэ сэ жыг дакъэм, абы си щІыбыр изогъэкъу. ГущІэгъу хуэсщІыну сыхэтакъым, сеГущэщэнут, сигу зэгъэху.

Жыг дакъэм хуэдэу хэт щыгъуазэ къущащІэфынум мы дунейм. Зым хамыбжэжри зэрыхъуапсэм, зэхащІыкІыну зэрыхуейм.

Абы хэкІакъым зэкІэ и псэр. лын хэктакым эр хонльыхь. Къыдэжа къуэпсыр къызоГусэ, и зы щэху гуэр къыхыхьэу лъым.

Акъужьыр дакъэм щхьэщолъэтыр, кьедэхэщ!эну хэт нэхьей. Хьэуар, нэхү тхьэмпэр къыпылъэлъу, жыг щхьэк!эм и п!эк!э мэхьей...

ИгъащІэм псэ зыпытыр зауэм хэкІкъым, зыр йоныкъуэкъу адрейм, егъэгузавэ. Сэра зымыщІэр мы дунейм щекІуэкІыр, сигу дыдэр зэпымычу къызозауэ...

1. Сигъзунэхуу аргуэру къышІокІ гущІэм кънплъзу къысфІэщІ уэгу къащхъуэм. Мазэ ныкъуэр тхьэкІумэу егъэкІ, зэхихыну зыхуейри къащІэ.

Сэ езым Іэлжэ шІяуэ соупшІ. Сэ езым гэджэ щируэ соуншт, сядэ-сянэр здихьар жимыГэ. Къысхуегъэпсри зэм вагъуэ лъэужь, егъэпщкГуж, хэслъэгъуа щымыГэу.

Уафэм сигу зэретар сымыбзыщІ, и щэху Ізджэми сыщІодэІур. Ауэ дэтхэнэм хунэсын абы гъащІэ зыфІищ зытІэкІур.

Псэхугъуэм сэри сыщіохъуэпс...

Мы жэщ кІыхьыр убзэну хэмыт, сщІат гугъу сехьу ар зэрыкІуэнур. СыхуэпІащІэуи махуэм щымыт, сигъэунэхуу щІидзэнщ аргуэрым

Ауэ, хабзэр аращи, нэху мэщ, псэууэ хьуам дыгъэ бэийм зыхагъанск1э. Нэху зэрышу сыхьуащ сэ нэгъуэщ1. Уи насынш, сэ схуэдэу укъапц1эм...

Щэху Іэджэ зиІэ бжьыхьэ жэщш, щхьыщхь мактым хадэм ктышекІухьыр. Зыгуэр ктызоджэ, ктыдэмыхьэу. Ар къысщыхъуауэ арагъэнщ.

И льащ1эр уафэм сыту куу, ар зыхызощ1э льынтхуэу хьуамк1э. Жьы т1эк1у къепщам - дунейр мэхьэмк1э, кърихьэжьэжри сыту куэд.

ТІэкІу зысхъуэжауэ сэ къыщІокІ, сыщышынэжкъым къыспэщытым. Мы бжьыхьэ куум и хабзэм тету къысхуэна гъащІэр ирекІуэкІ.

Нэху щыху си жьыгъэм сепсэлъэнщ, ар къызыхэсхри сымыщГэу. Уигу илъыр уи щхьэм щомыбзыщГу зы жэщ бгъэкГуэнри сыту лъэщ.

ЩІымахуэ жэщ къызэрыгуэкІщ, щозэш жыгыщхьэм хьэщхьэтеуэр. Апхуэдэу куэдрэ емыкІуэкІ, къохуэх уэс цІынэр, щІым къытехуэу.

Абы гупсысэхэр ехъуэж, дэкІыпІэ гуэр къахузэІуихыу. Абдежым сэ зыхэсщІэ хъуащ щытар си пщІыхьым къыхэмыхуэу.

Уэгу щ Гагъым мактыр щыгъунэжщ, адрейхэм ещхькъым къехуэх макъыр. Абы къыппэпльэр къуегъэщ!эж, зы къару гуэр къуитынк!и мэхъур.

ШІымахуэ жэш къызэрыгуэкІ ндымаху жэлд кызэгрыг узкг мы сызыхэтыр си гугъати. Гухэлъ зекІуапІэу ар къыщІокІ, куэд сфІэкІуэдынут, ар мыхъуатэм.

АбыкІи зэфІимыгъэкІа, лыжы ээримы ызка, лыжынур сегьэльагьу здынэсыр. Къыпхуэмыщіэну къыздикіар нэху здэщым уэшх къыхошхэ уэсым...

Аргуэру вагъуэ гуэр ижащ, хисхьащ ар уэгу зимы Тэмэ. И псэм къыздихьым нэс къэжащ, хэта зыгуэр сэ къызжи Гэну?

Жэуапым пщГэншэу сыпэплъэнщ, усупщГкГэ сыт дуней льащГэншэм. Жэщ къакГуэ уафэр зэщГэблэнщ, зыгуэр хэщГаун имыщГэжу.

Нэр здэплъэр нэхум ириГэнш, сэ сыгуфГэнкъым япэм хуэдэу. Бжыгъэншэм щыщу щымыГэж зы вагъуэр блэнщ си нэгум щГэту.

Аргуэру зэшыр къыстекІуэнщ, сегунсысынщ нэху щыхукІэ гьащІэм. Уигу хэзыгъэщІыр сыту куэд, дэтхэнэр дэнэ къикІми къащІэ.

Гукъэкіыж куэд къызэхуэсынщ, щіэрыщіэу псори си гум пхыкіыу. Мыпхуэдэу сэ сегупсысынщ: плъэмыкіыра хъунщ узыукіыр...

Сабиигъуэм щыщ

СиІэш сэ мывэ ныбжьэгъу, ситэщ сэ мывэ ныожьэг ьу, пщГарэт абы и инагъыр. Ар къысхуэзэшу къысщохьу, сэ хухэсшащ абы лъагъуэ.

Псыфмэ - нэщхьыфІэу къысщохъу, пштырмэ - къысфІощІыр сымаджэу. ЩыІэщ щыхуэсщІи гущІэгъу, шІыбкІэ зезгъэкъуу и дзакІэм.

ЩыІэщ щыжесіэ си щэху, щыму езыр къызодаІуэ. Хэгупсысыхьу къысщохьу, здэнкъым къызжаІэу ар дэгуу.

СщІамэ арат къыздикІар зыми емыщхь а си мывэр. Пшэхэр еплъэкІри блэкІащ, сызэупщІыни симыІэ...

Си льагьуэу щытахэр згъуэтыжкъым, сысакъыурэ пабжьэм сыпхокі. Си Іуащхьэри джафэу щытыжкъым, щіихьумэу мэз Іувыр къыщокі.

Мыбдеж щыхэстІати си чышыр, щІым хэк1эри - жыги хьужащ. Си Іэпл1эр абы къек1уэк1ыжкъым, и щхьэк1эм пшэм хыхьэу зешэщ1.

Удз кТырыр Іущащэу къысщохъури, зыхэсщ1эм си щТыфэр дотхытх. Акъужьым и Гуэхур пТащ1эгъуэщ, и гъащ1эр жэрыжэм тетыхущ.

Зи щэхухэр зыхъумэ мэз щІагъым, дэп хуэдэ, зыгуэрхэр щопіэнкі. Сэ ахэр зыхуэджэр кьэсщіакъым, къызатрэ пэткіэ гукьэкі.

Гупсысэм зехьуэжыр мытГэкГуу, сбгынари мэхьужыр си фГэш, Иджыри къэсыхукГэ сыдэгуу, сыбзагуэу щытауэ къысфГощГ.

ЩІ эздзащ зэхамыхыр зэхэсхыу, гілэдзащ зухамылыр эзэгскі сіуэтэнщ хуэмыІуатэри бзэм, си сабиигъуэм сезыпхыр къэзгъэгъуэтыжи зэ...

ЩІэдзапІэ гуэрым сыту ещхь хым и бауэкІэу мы зыхэсщІэр. Абы си хамэ хуэдэу ещІ сэ къэзгъэщІар иджыри къэскІэ.

Сэ сымыщІэжрэ пэт къыщІокІ сыщІэхьуэпсауэ нэгьуэщІ гуэрым. СищІащ зыхэсщІэм сепІэщІэкІ, сымыщІэ пэтми сыздэкІуэнур.

СыкъызэрыпщІэр къызощІэж, къызгуроІуэжри эдэкІуэр гьащІэр. БлэкІауэ хъуар нэгу къыщІохьэж, зэм техуэу пэжым, зэм нэгъуэщІу.

Си гьащІэ закъуэм куэд хэльаш, схуигъэувэжынктым псори и пІэ. ЩІэдзапІэр сыплъэм сымылъагъу, кІэухыр си нэм къышІоІэбэ...

Сэ япэ къэсым есхьэл ат си щэху, сыпсэут абы ириныкъузжу си гур. ЕмыкІут, зыщыгъэгъупщэ жысІэу, сыкІуэм, сымыкІуэми - сыщІегъузжын къысщыхъут.

Сэ есхьэкІат апхуэдэу ильэс куэд, сыщыукІытэну махуэр кьэс кьысфІэщІу. ИтІанэ сыхуэзащ. Си деж кьэкІуащ. СощІэжыр, исльэгьуат и нэгум фІыщІэ.

Емыщхьт зэгуэр жесlар зыщыгъупщам, къыхэкІт и фІышІэр дзыхь зэрыхуэсщІам. Иджы а лІыфІым согупсыс щІэх-щІэхыу, сэ нэхъ нэхъыфІу ихъумащ си щэхур...

Къызгуры Іуакъым абы щыгъуэм хузэф Іэк Іынур псалъз закъуэм. Сэ псалъз Ізджи си щ Ізщыгъуэт, къысхухэмыхт жыс Ізнур сакъыу.

Ильэсхэр кlуэрт, зыр зым щlэlунщlэу, зэхахрэт жысlэр, зэхамыхрэт. Зыкъызощlэжри - соплъэж гущlэм, си псалъэ лейр абы имыхуэт.

Къызэхэзнауэ мис а къомыр сэ солъыхъуэж зы псалъэ закъуэм. Арщхьэк Гэ ар си хамэу къонэ, афІэкІ ди гъуэгур зэхуэзакъым.

Си махуэ гуэрым и щІэдзапІэ иджыри къэс а псалъэр хъуакъым. Тепщіыхьу щытмэ си пщіыхьэпіэм, нитіысхьэжынщ ар си кхъэм къуаргъыу...

Къыдыхьэ, сэ уэращ сызэжьэр, уи дежкІэ ноплъэ си псэупІэр. А укъыздикІыр сыту жыжьэт, абы къызитыркъым псэхупІэ.

Псом хуэмыдэжу сыныппоплъэ къэса нэужь ди шІыпІэм гьатхэр. ЗэрихьуэкІыху дунейм и теплъэр, къахохъуэ пщІыхьу пхуэслъэгъуахэм.

Зэм зэхызох узэрыбауэр, дяку дэлърэ пэт теуэгъуэ Іэджэ. Зэм сфІощІ ун бахъэу щІым и бахъэр, укъэблэгъауэ сигу кънгъэкІыу.

Сэ зэкІэ сщІэркъым узихэтыр, къызгуры]уакъым узисытри. Зыщ сщІэр: сопсэур укъысхуэту, адрейр къэсщІэнщ, сыпхуэзэу щытым.

Къеблагъэ къыщыкъуэкІым дыгъэр, къысхуэкІуэ дыгъэр къухьэжауэ. Ущыхуей дыдэм деж къыдыхьэ, жумыГэ закъуэ: «Згъуэтыжакъым»...

• Шхыныгъуэхэр

КІэртІофрэ кхъуей цІынэрэ зыдэлъ дэлэн

Фэ темылъу гъэва кіэртіофыр ягъэупщіыіу, кхъуей ціынэр тыкъыр цІыкіуурэ зэпаупщі. А псори лыхьэжым щабэу щіагъэк!, тепщэчышхуэм иралъхьэ, шыгъу, шыбжий, джэдгын халъхьэ, фІыуэ зэхагъэзэрыхь. Іэшкіэ ящіри ягъэтіылъ. Итіанэ лыхыз, фівіуз эзхікі вэзэрікы. Ізіміля інціріні ін ізілівілію. Упталь інціагьз зыхэль тхьов яху, абы кіартіоф ізшкіз тральхьэ, тхьов кіапэхэр зэкіэрагьэпщіэжри, хулхъэкіэ хъурейуэ яху, и Іувагьыр см 2 хуэдизу. Дагьэ зыщыхуа тебэм иральхьэри, захуэ ящіыж. И кум сапакіз гъуданэ хуащі, хьэкульэм ирагьзувэри, хьэзыр хъуху, дакъикъи 10 - 11-кіэ, ягьажьэ. Тебэр къытрахыж, дэлэным тхьуціынэ щахуэ, іыхьэурэ зэпаупщіри, хуабэу

ых, шатэ и гъусау. **Халъхьэхэр:** тхьэвым: гуэдз хьэжыгъэу - г 400, псыуэ - г 200, щагъэу - г 10, джэдык!э ныкъуэ, фошыгъуу, шыгъуу - узы-

луэлим луэдиз. **Дэлэным дэльынур**: кlэртlоф укъэбзауэ - г 600, кхъуей цІынэу - г 400, бжьын цІынэу - г 100, шатэу - г 200, шыгъуу, шыбжийуэ, буршу, джэдгыну - узыхуейм хуэдиз, дэлэн жьам щахуэ тхъуцІынэу - г 30.

КЪУБАТИЙ Борис.

Уашхэ

• Фэ фщіэрэ?

дыжьыныфэ теплъэ и іэщ, и ныбафэр хуэф іыціафэу щытщ. И щхьэбгъуитІым-кіэ пхырыкі кусэ фіыціэхэр и пліэ лъакъуэхэм нос. Уашхэм и кіыхьагъыр см 60 90 мэхъу, и хьэлъагъыр кг
 16 - 24-м нос.

CANS AALUS ITCANS

АР щопсэу псы Іуфэ мэзяр шопсэў псы туфэ мэзхэми, бгылъэ мэзхэми, къуакіэхэми, псыхъуэхэми, чыцэхэми. Пшапэ зэхэуэгъуэм е жэщкіэ ар йощакіуэ дзыгъуэхэм, хьэпщхупщхэм, хьэпіаціэ зэмылізужьыгъуэхэм. Абы и шхыныгъуэхэм куэду хохьэ къэкІыгъэхэри.

Уашхэр щІымахуэм мэжей, щэ зытрилъхьар а зэманым къуэпсэукІыну хурокъу.

Гъавэм зэран хуэхъухэр зэригъэмащІэмкІэ ар мэкъумэшыщІэхэм сэбэпышхуэ яхуохъу. Уашхэм и лыр ІэфІщ,

и щэр узыфэ зыбжанэм я

щыхъуауэ къалъытэ. Ар хъухущхъуэгъуэщ.
Ди лъахэм уашхэр мащіэ ма зэрыхъуным ди ціыхухэр хущіэкъун хуейщ.

Гупсысэр псалъэкІэ

Дакъикъитху

Дакъикъитху... Сыту мыхьэнэшхуэ яІэ а дакъикъитхум... Дакъикъитху V3Эрыслъэгъуам, сызэрынопсэлъам, сызэрыббгъэдэтам! Сыту сыпхуэзэшат...

Нобэ узблэкlащ, гу къыслъу-мытэу, сыныпхуеплъэкlыу, сыпщыгуфlыкlыу, си гур къи-

Сумылъэгъуарэ, сыкъэплъагъуну ухуэмеярэ? Сщіэну сыхуейуэ піэрэ сэ а упщіэхэм я жэуапхэр?

Укъеплъэкlатэмэ-щэ? Укъызбгъэдыхьатэмэ... Сы-

тыт къызжепіэнур? Адрей ди зэіущіэ кіэщіхэм хуэдэу укъысщіэупщіэнт, укъысхуэгуфіэнт, сэлам гуа-пэу къызэпхыжынти... сыпкіэлъыплъу сыкъэбгъанэу уеПхуэсщіауэ піэрэ гухэлъ? Хьэуэ, пасэщ! Атіэ си гум хуабагъэ къыщыуш къудейуэ

аращ... Сыту піэрэ-тіэ а хуабагъэ къэушыну хуейр зыхуэпаб-гъэр, зыщыгугъыр?..

гьэр, зыщыгугьыр г.. Ар щогугь зыlущlа, зы-пэплъа, зыхуэплъа цlыху куэдым уэ уемыщхьу укъы-щlэкlыну... А хуабагъэр мыухыжу щыз щызыгъэтын гухэлъ

Дакъикъитху... Сыту фІыуэ дызэблагъэкІат а дакъикъитхум. Аргуэру зы гугъэ нэпцІ къызыхуагъэушыну псэр къе-

зыгъэла дакъикъитху...
Сыту сахуэныкъуэ сэ а дакъикъитхум... Псэр хуабагъэкіэ зыгъэнщіыфыбагъэкіэ зыгъэнщіыфынум... Укъызэрысщіэупщіэ оап Бэкіз зы Бэнщівфынум... Укъызэрысщізупщізнум... Укъызэрысщыгуфіыкіынум... Сэлам къызэпхыжу аргуэру гъащіэр іэфіыпс къысщызыгъэхъу гугъэ нэпціхэр къэзыгъэщіынум... Іэнкуну сыкъэбгъанэу узэрежьэжынум ихьыну дакъикъитхум...

ЩОДЖЭН Залинэ.

Къехыу: 1. Си анэм зэрыжиlэу си-Къехыу: 1. Си анэм зэрыжиlау симыщу, си фыз зэрыжиlау Тхьэм ... 2. Дзыгъуэ нэпсейр шэм ... 3. ... умыцыхумэ, нэхъ лъапіар къыхэх. 5. ... цауэгъу умыщі. 6. Унэ ..., пхъэнкіий имыдзри зыщ. 8. ... ныбжьэгъу хьэшхыпіа къыумынэ. 9. Уи тіуанэ умыуб, уи бын ... 14. ... Іуэхукъым, хуэпшиин уиізмэ. 18. Ізхъуэ и ... и чэнджэщэгъущ. 19. ... зэгъащіа, умыщі умыіця умыіця.

и ... и чэнджэщэгъущ. 19. ... зэгъащіэ, умыщіэ умыіуатэ. *Екіуэкіыу*: 4. Зи бзэ ... и бзэ токіуэдэж. 7. Шэм исар ... йопщэ. 10. ... и кытыркіэ шищэ псы йофэ. 11. Зы акъыл нэхърэ ... 12. Зы бын зиіэми ... зиіэми зэхуэдэу ялъагъу. 13. ... къелар хъумбылейм ехьыж. 15. ... дзэ псэу и уасэщ. 16. ... хьэхуэгъу-щіыхуэгъу умыщі. 17. Мащіэм зытебгъэгусэмэ, ... къыплъысыжынкъым. 20. ... ихьар арэфэпсым къехьыж.

Зэхэзылъхьар **БИЦУ Жаннэш**.

Мазаем и 4-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

Ек/уэк/ыу: 5. Езауэ. 6. Бжынэ. 7. Сунак. 9. Жьэгъулс. 12. Гъуэз. 13. Ажэ. 14. Бэгу. 15. К!эрэф. 16. Унэlут. 18. К!энтхъ. 20. Пхъэлс. Къехыу: 1. Дерс. 2. Гуу. 3. Кхъужь. 4. Щхьэлс. 8. Назир. 10. Гъуабжэ. 11. Бжы. 15. К!ак!э. 17. Тхъусэ. 19. Тхъу. 21. Хъы.

• Тхыгъэ кІэщіхэр

Зыщытхъун хуейр

НОМИН гуэрым иІэт зи шэгруэ хъуа пхъуитІ. Зэгуэрым абыхэм псэлъыхъу зыб-жанэ къахуэкІуат. Номиныр и зы пхъум хуабжьу щытхъурт: абы нэхърэ нэхъыфІ, нэхъ дахэ щымыlэу жиlэрт. Адрейр къыфlэlуэхутэ-Адрейр къыфіэіуэхутэ-къым. Ар игъэщіэгъуащ номиным и цыхугъэ гуэрым икІи абы бгъэдыхьэри щэхуу еупщІащ: «Уа, мыр дауэ? Мо уипхъу нэхъ дахэм ущымытхъуу, мыдрейм щытхъупсыр ібогъэжэх...»

Абы дежкіэ зригъэзэкіри, номиным жиіащ: «Уей, зи уз кіуэдын! Дахэр псо-ми ялъагъу, ар ямышэнкіэ сышынэркъым. Мыдахэр, ущытхъууи пхуашарэт».

Дапщэ?

ДЫГЪУЖЬЫР чэтым куэдрэ къытеуэрт, я нэхъыбэми, плъырхэри хьэхэри зэрыкІэрыщІам хээдэги зэрыкларыштам хуэдэу, мэл яфіихыырти кіуэжырт. Ауэ, зэрыжаіэ-щи, бгъэр куэдрэ уэмэ - и дамэр мэкъутэ. Ар дыдэр къыщыщіащ щхъуэжьми: мэлыхъуэхэм яубыдри, пхъэ хъарым ирадзащ.

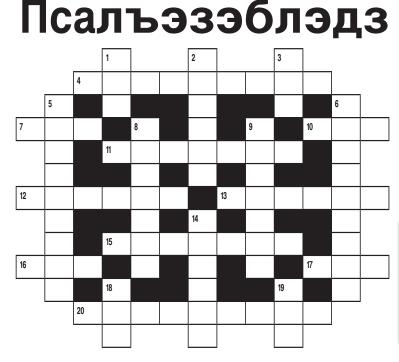
хьарым ирадзаш.
Игу тригъэзэгъэн мурад иlзу, Дыгъужьым зыгуэр бгъэдыхьауэ йоупщі:
«И-и-и, джаурыжь, пшхын иджыри мэл?!» «Дапщэ?» - жиlащ Дыгъужьым.

Джэджьейм и щыуагъэр

ДЖЭДЖЬЕЙМ, джэдык нэм къипща къудейщи, джэдыкlампіэр ауан ещі: «Уа, феплъыт мыбы - нэщіыбзэщ, зы сэбэп игъа-щіэкіэ иіэнукъым!»

дэкіз иізнукъымі» Ар щызэхихым, джэдкъуртым жиіащ: «Е, делэ ціыкіу, апхуэдэу щхьэ жыпіэрэ? А джэдыкіампіэм уилъу укъзхъуащ уэ. Аращ, дунейм укъытехьэху, узыхъумар. Зэи ар зыщумыгъэгъуп-

КЪАГЪЫРМЭС Борис.

Nº16 (24.454)

Кавказым и къурш нэхъ лъагэхэр

Къуршхэм я теплъэ дахэм дэтхэнэ зы цІыхури етхьэ-Кавказ къуршхэр Тамань хытІыгуныкъуэм ще-ъауэ Апшерон хытІыгуныкъуэм нос, километр 1150-рэ и кlыхьагъыу. Абыхэм я нэхъ лъагэ дыдэр Іуащхьэмахуэ, Къазбэч къуршхэм я зэхуакуращ.

КАВКАЗ къуршхэр ныбжькіэ щіалзу ябж. Зэрыхуагъэ-фащэмкіэ, ахэр илъэс мелард 28-рэ хъууэ аращ. Абыхэм я льагагьым иджыри хохьуэ, илъэсым сантиметр зыбжанякі». И льагагъыр метр минитхум щіигъуу Урысейм къурший иіэщ. Ахэр псори Кавказым щыіэщ. Абыхэм ящышу блыр Къэбэрдей-Балъкъэрым итщ. Псоми ящіыху Ізащхъэмахуэ и зы щыгум метр 5621-рэ, адрейм метр 5642-рэ я лъагагъщ. Абы нэмыщі, иджыри ди щіыпіэм иізэщ; Дыхтау - метр 5020-рэ, Шхъарэ - метр 5201-рэ, Сметратыч - метр 5122-рэ, Пушкин и щыгу («Пик Пушкина») - метр 5102-рэ, Джангитау - метр 5050-рэ, Михирги - метр 5025-рэ. Метр 5034-рэ зи лъагагъ Къазбэч Осетие Ищхъэрэмрэ Куржымрэ я зэхуакум хуозэ. Кавказ бгыхэми Эверести удэкіыныр я гугьуагъкіз эхуэдэу жаіз. Кавказ бгыхоми Эверести удэкіыныр я гугьуагъкіз эхуэдэу жаіз. Кавказ бгыхоми Эверести удэкіыныр я гугьуагъкіз эхуэдэу жаіз. Кавказым Іуащхьэмахуу шегъэжьауэ Цей нэсыху къуршхэм щіымахуи гъэмахуу уэс тельщ, мылыльзуя 2000-м щінгъу иіэщ, псори эзхэту метр эзбгъузанатізу 1424-рэ мэхъу.
УФ-м имызакъузу, Европэ псом щынэхъ лъагэ дыдэ бгыр Іуащхьэмахуэш. Ар Урысейм и тельыджиблым хабжэ. А къуршым мылыльэ яхуахъур ахэрц. Къэбэрдей-Балъкъэрымрэ Куржымрэ я щіым и зэпыльыпізм хуозэ Дыхтау бгыр. Абы дэкіыну ціыху куэд гегушхуэрхьым, нахъ шынагъуэ дыдахэмя ящыщщи. А бгым узсукхуахэр куэдрэ кьох, мыввэшхуэхэр кърлальзу ильяхуахра кырлальзу ильях ильяхахра кырлальзу ильяхуахра кырлальзу ильяхахра кырлальзу ильяхуахра кырлальзу ильяхахра кырлальзу ильяхахра кырлальзу иль КАВКАЗ къуршхэр ныбжькІэ щІалэу ябж. Зэрыхуагъэ-

тегушхуэркъым, нэхъ шынагъуэ дыдэхэм ящыщщи. А бгым уэсукхъуэхэр куэдрэ къох, мывэшхуэхэр къо-льэльэх, щіымахуэр егъэлеяуэ щыщіыінд. Ягэ дыдэу Дыхтау бгым ціыху щыдэкіыфар 1888 гъэрш. Абы лъандыхтау огым цыху щыдакындар і өзө гьэрш. Аоы льан-дэрэ дахэ-дахэу зыри дэкlакъым, уеблэмэ тlэкlу нэхъ-тыншу къыхэлхыну зы лъагъуи иlэкъым. Хьэлэмэтщ, Фи-липпин тенджызым и гъунэгъуу щыlэ Палау къэралы-гъуэм Дыхтау и теплъэмрэ и лъагагъ 5204-мрэ тету дыжьын ахъшэ 2011 гъэм къыдигъэкlауэ зэрыщытар. Куржымрэ Урысеймрэ я ныкъуэ-ныктуау ябж Шхъарэ бгыри. Абы и дахагъыр псалъэкlэ пхужымыlэным хуэдэщ.

опыри. Абы идака выріпсальзякі пухмымізным хуздащ. Іупіщіз-Іупіщізу зэтель бғы къат лізужымізтуэр ягьэдахэ дыгъэм пэлыд тхыпхъэщімпхъэ хьэлэмэтхэр зыгет мылыльзуэм. Къурш джабэм щыбольагъу бғы джабэм къежэх псынэпс бжыгъэншэхэр. Ар Безенги блыным хохьэ. Абы и щыгур зыплъыхьакіуэхэм ягу ирохь, ауз а къуршым ціыху ягэу щыдэкіар 1933 гъэріц. Бғы лъапэм дэж щыс Ушгули къуажэр ЮНЕСКО-м и дунейпсо щізин-узм хабжэ. хэм хабжэ.

хэм хаожэ. Безенги блыным нэхъ лъагэ дыдэу хэт къуршыр Коштантауш. Бгым жыжьэу укъыщеплъмэ, унэм е бгъуэнщагъым телъ унащхьэм ещхьу ујуоплъэ. Зыплъыхануэхэр абы дэкіыну куэдрэ хуежьа пэтми, зыри и щыгум нэсыфактым. Спортсменхэм ящіэ а бгым удэкіыныр дуней псом щынэхъ шынагъуэхэм ящыщу зэрыщытыр. 1888 гъэм бгым дэкіыну ежьа, Инджылызым щыщ алъ приниститіымоэ абыхэм ягъуса гъузгугъэлъагъумтімоэ пиниститымоэ абыхэм ягъуса гъуэгугъэлъагъуитімоэ хэкІуэдауэ щытащ. 1889 гъэращ япэ дыдэу абы и щыгум ціыху щынэсар. Пушкин Александр и ціэр зыфіаща бгыр Дыхтау и зы

Пушкин Александр и цІэр зыфіаща бгыр Дыхтау и зы шыгуу языныкъуэхэм ябж, ауз зыхыхьэр Безенги щіыпізращ. Бгыр иджыри тэмэму яджакъым. Абы япэ дыдзу ціыху щыдэкіар 1937 гээрш. 2007 гьэм, къуршым узэрыдэкіын нэхъ лъагъуэ тынш къагъуэтыну я мураду, абы етіуанэу щыіауэ щытащ. Щіымахуэм мы щіыпіэм щіыгатыр градус 30-м щыщегъу, гъэмахуэм узоукхъузря кьох. Пушкиным и щыгум мылыр пкъутэурэ узэрыкізузцірыкіым имызакъузу, сытым дежи жьапщэшхуз эрышцізм нэхъ гутъуж ещі абы удаківныр.

Джангитау бгыри Безенги блыным хохьэ. Абы километр 12 и бгъуатъщ. А бгым льагьуэ куэд иіэш, ауз ущыдэкіым деж гутъуехь куэдым уігууэ - льагъуэ бгъузэхэр, псы зэрыг бгъуэнщіагъхэр, мылылъэхэр. Гъатхэмрэ гъэмахуэмрэ бгы льабжьэр мэз лъапэш, къущхьэхьущ.

хъущ. Безенги аузым и нэхъ лъагапІэхэм ящыщщ **Мижирги** бгыри. Абы щыгуиті иізш. Бгым и тхыціэр мылылъэ абрагьуэщ. Иужьрей зэманым къызэрахутамкіэ, и гъунэгъу мылылъэхэри къыгухьэжри, нэхъри нэхъ иныж хъуаш.

мылыльзхэри къыгухьэжри, нэхъри нэхъ иныж хъуащ. Япэ дыдэу мы бгым цыху щыдэхіар 1889 гъэрщ. Іуащхьэмахуэ нэмыщі нэхь яціыху дыдэр **Къазбэчш**. А бгым усэ, уэрэд куэд хуаусащ. ХІХ ліэщіыгъуэ пщіондэ абы Шэт бгыкіэ еджэу щыгащ. Нобэр къыздэсым а бгым щэху, хъыбар куэд иіэш. Ди зэманым мы бгым и джа-бэхэм ущрохьэліз магмэ диижахэм. Алкуэдэ мывэхэр тхьэмбылыфэщи, адрейхэм къахощ. Ахэр промышлен-ностым къышагьэсэбэп, мафэм зэримысым къыхукіыу. Казбек ціыху щыдэкіыр нактыгтээ мазэм ктышегтэжьа-уэ жэпуэгтуэ мазэ пщіондэщ. Щіымахуэм бгым пшэ іув тельщ. Япэ дыдэу 1868 гъэм а бгым ціыху дэкіауэ щы-

«Урысейм и щомыщ» дамыгъэр къыхуагъэфэщэн папщіэ альпинистхэр зыдэкіын хуейхэм, зи лъагагъыр метр минитхум щ игъухэм ди бгыхэри яхэтщ.

БИЦУ Жаннэ

Редактор нэхъышхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі. (24)

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым – 42-56-19; унафэщI-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; ап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

Индексыр П 5894 ● Тиражыр 1.669 Заказыр №272

ДИ ХЭЩІАПІЭР 360030, Къэбэрдей-Балькъэр Республи-кэ, Налшык къалэ, Лениным и ціэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщіанэ къатхэр.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, Есэнтіыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымк!э Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ Іуэху-щІапІэм ПИ № ТУ07-00117-м щІэту ят-хащ.